

Bruxelles, 13. prosinca 2022.
(OR. en)

16000/22

CULT 131	GENDER 204
SUSTDEV 218	ELARG 109
DEVGEN 235	IND 556
RELEX 1731	MI 936
AUDIO 138	RECH 660
EDUC 423	DIGIT 240
SOC 690	ENV 1302
EMPL 469	CLIMA 674
JAI 1674	AGRI 713
JUSTCIV 169	POLMIL 310
JEUN 187	PROCIV 154
CONSOM 337	COPS 612

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	9. prosinca 2022.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	COM(2022) 709 final
Predmet:	IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA o kulturnoj dimenziji održivog razvoja u mjerama EU-a

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2022) 709 final.

Priloženo: COM(2022) 709 final

Bruxelles, 9.12.2022.
COM(2022) 709 final

**IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM
GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

o kulturnoj dimenziji održivog razvoja u mjerama EU-a

Sadržaj

1. Kontekst.....	1
2. Jačanje međudjelovanja kulturnih politika i održivog razvoja.....	2
3. Kultura i ciljevi održivog razvoja u politikama i programima EU-a	4
A. Kulturna politika	4
B. Regionalna i urbana politika.....	9
C. Unutarnji poslovi i unutarnja sigurnost	11
D. Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje	12
E. Pravosuđe, prava potrošača i rodna ravnopravnost	14
F. Novi europski Bauhaus i njegova horizontalna dimenzija za održivost koju potiče kultura	15
G. Politika međunarodnih partnerstava i razvoja EU-a	16
H. Politika susjedstva i proširenja.....	17
I. Obrazovanje i politike za mlade	19
J. Politike jedinstvenog tržišta i industrijske politike.....	20
K. Istraživanja i inovacije	21
L. Digitalno gospodarstvo i društvo.....	23
M. Mjere u području klime i politika zaštite okoliša	24
N. Poljoprivredna politika.....	27
O. Obrambena industrija i svemirske politike	27
P. Mehanizam Unije za civilnu zaštitu.....	29
4. Zaključci: daljnje mjere	30

1. KONTEKST

Ciljevi održivog razvoja povezani su s nekoliko područja politike. Europska komisija intenzivno radi na ostvarivanju rezultata u svim dimenzijama održivog razvoja¹. Kad je riječ o ulozi kulture, Komisija je naglasila kulturnu dimenziju održivog razvoja u Novoj europskoj agendi za kulturu² iz 2018. i obvezala se na to da će je iskoristiti kako bi pomogla u provedbi UN-ova Programa održivog razvoja do 2030.³

U svojoj Rezoluciji o kulturnoj dimenziji održivog razvoja⁴ iz prosinca 2019. Vijeće je potvrdilo predanost država članica održivosti te potpunoj i brznoj provedbi UN-ova Programa održivog razvoja do 2030. Zatim je u svibnju 2020. izmijenjen plan rada Vijeća za kulturu za razdoblje 2019.–2022.⁵ kako bi se kao dodatan prioritet uključila „kultura kao pokretač održivog razvoja”. Na temelju tog prioriteta u

¹ Radni dokument službi Komisije (2020.), *Ostvarivanje UN-ovih ciljeva održivog razvoja – sveobuhvatan pristup*.

² [COM\(2018\) 267 final](#).

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁴ SL C 410, 6. prosinca 2019.

⁵ [Zaključci Vijeća o izmjeni plana rada za kulturu za razdoblje 2019.–2022.](#)

planu rada predviđaju se dvije pripadajuće mjere: i. skupina za otvorenu metodu koordinacije (OMK) stručnjaka država članica za kulturnu dimenziju održivog razvoja osnovana 2021., koja je dostavila svoje izvješće u rujnu 2022.⁶ i ii. poziv Komisiji da predstavi akcijski plan za kulturnu dimenziju održivog razvoja.

Ovim izvješćem Komisija odgovara na taj poziv. U njemu se zalaže za **pristup politike EU-a o kulturnoj dimenziji održivog razvoja koji se temelji na jačoj i dosljednijoj povezanosti kulturnih politika i provedbe ciljeva održivog razvoja u inicijativama, programima i mjerama EU-a te u raznim sektorima.**

U ovom se izvješću pruža pregled politika i programa EU-a kojima se jača međudjelovanje kulture i održivog razvoja te se utvrđuju mjere koje je Komisija poduzela ili koje planira poduzeti kako bi se kultura promicala kao pokretač UN-ova Programa održivog razvoja do 2030. Isto se tako podržavaju strateške međusektorske inicijative, kao što su misija programa Obzor Europa za klimatski neutralne i pametne gradove⁷ ili novi europski Bauhaus⁸, koje su uključene u više područja i programa politike.

Sve se više zahtijeva potpuno i djelotvorno priznavanje kulture kao najvažnijeg sektora koji doprinosi ciljevima održivog razvoja i održivom oporavku Europe nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19. U usporednom postupku skupine za OMK, koji je obilježen bliskom suradnjom s UNESCO-om i međunarodnim dionicima⁹, potvrđena je potreba za većom djelotvornom suradnjom među nadležnim tijelima i sustavima na nacionalnoj razini te na razini EU-a i UN-a.

Rasprava i rezultati konferencije MONDIACULT 2022.¹⁰ – UNESCO-ove konferencije o kulturnim politikama i održivom razvoju održane u Meksiku od 28. do 30. rujna 2022. – dodatno su nadahnuli i poduprli razgovore o budućnosti ciljeva održivog razvoja te su stvorili dodatan zamah za razmatranje istaknutije uloge kulture u strategijama održivog razvoja. Ovim se izvješćem doprinosi tom procesu razmatranja te se ono nadovezuje na ambicije iz Deklaracije za kulturu donesene na toj konferenciji.

2. JAČANJE MEĐUDJELOVANJA KULTURNIH POLITIKA I ODRŽIVOG RAZVOJA

Unatoč tome što se u njima ne upućuje izravno na kulturu, najvažnije strateške mjere EU-a za ostvarivanje ciljeva održivog razvoja uključuju suštinsku kulturnu dimenziju. Primjerice, **korjenito transformativne politike i glavne strategije EU-a, kao što su europski zeleni plan i sveukupni pristup za pripremanje Europe za digitalno doba, kako je prikazano u grafikonu u nastavku, oslanjaju se na velik doprinos kulturnih i kreativnih sektora** te na njihovu raznolikost na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. U ovom se izvješću to nastoji zorno prikazati.

Nadalje, kako je naglašeno u preporukama skupine za OMK o kulturnoj dimenziji održivog razvoja i skupine za OMK o otpornosti kulturne baštine na klimatske promjene¹¹, **kultura i kulturne politike**

⁶ Izvješće skupine za OMK *Stormy times: Nature and humans – cultural courage for change* (Burna vremena: odnos čovjeka i prirode – hrabrost kulture za promjene): <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en>.

⁷ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en

⁸ Novi europski Bauhaus kreativna je, participativna i transdisciplinarna inicijativa kojom se [europski zeleni plan](https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en) povezuje s našim životnim prostorima i iskustvima: https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en.

⁹ Godina 2021. proglašena je Međunarodnom godinom kreativnog gospodarstva za održivi razvoj.

¹⁰ <https://www.unesco.org/en/mondiacult2022>

¹¹ Izvješće skupine za OMK *Strengthening cultural heritage resilience for climate change* (Jačanje otpornosti kulturne baštine na klimatske promjene): <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en>.

trebale bi se sistematičnije koristiti za rješavanje glavnih pitanja današnjice povezanih s klimatskim promjenama i ciljevima europskog zelenog plana. Primjerice, ciljem klimatske neutralnosti u okviru misije programa Obzor Europa za klimatski neutralne i pametne gradove promiču se sudjelovanje građana, uključivanje i društvene inovacije.

Pripremne rasprave uoči konferencije MONDIACULT organizirane oko pet tematskih područja¹² također su pridonijele boljem razumijevanju **suštinske i međusektorske kulturne dimenzije održivog razvoja i potrebe za strateški usmjerenijim pristupom kulturi i održivom razvoju za budućnost**. Predanost tom cilju ponavlja se u konačnoj deklaraciji s konferencije MONDIACULT. U njoj se poziva na daljnje djelovanje za jačanje okvira javne politike tako da se kultura na istaknutiji način uključi u strategije održivog razvoja na globalnoj razini i u svim dimenzijama **socijalnog, gospodarskog i okolišnog razvoja** u okviru ciljeva održivog razvoja. U istom duhu skupina za OMK o kulturnoj dimenziji održivog razvoja razmotrila je te tri dimenzije i izrazito zagovara sveukupnu temu **ponovnog uspostavljanja odnosa između čovjeka i prirode uz pomoć nedovoljno iskorištene moći kulture**¹³.

*Pregled Komisijina pristupa provedbi ciljeva održivog razvoja*¹⁴

¹² Ulaganje u kulturu i kreativnost radi otvaranja novih radnih mjesta i socioekonomskog razvoja; promicanje kulturne raznolikosti u digitalnom okruženju i unapređenje položaja umjetnika; zaštita i promicanje raznolikosti kulturne baštine radi socijalne uključenosti, dijaloga i mira; jačanje sinergija između kulture i obrazovanja za razvoj i održivost usmjerene na ljude; regionalna i globalna partnerstva za kulturu i održivi razvoj.

¹³ Prema podacima Eurostata zabilježena vrijednost izvoza i uvoza kulturnih dobara čini oko 1 % ukupne vrijednosti izvoza (izvan EU-a) i uvoza EU-a za svu robu. U apsolutnim vrijednostima 2020. izvoz kulturnih dobara izvan EU-a iznosio je 17,5 milijardi EUR, a uvoz takvih dobara u EU iznosio je 16 milijardi EUR. Statistički podaci EU-a o dohotku i životnim uvjetima (EU-SILC) uključuju podatke o društvenom i kulturnom sudjelovanju koji će biti dostupni u drugoj polovini 2023. Eurostat je objavio statističke podatke o kulturnom sektoru u posebnom odjeljku na svojim internetskim stranicama (Pregled – Kultura).

¹⁴ Radni dokument službi Komisije (2020.), *Ostvarivanje UN-ovih ciljeva održivog razvoja – sveobuhvatan pristup*.

3. KULTURA I CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA U POLITIKAMA I PROGRAMIMA EU-A

Kulturna dimenzija održivog razvoja promiče se u okviru niza politika i programa EU-a (točke od A do O). U ovom se odjeljku za svaku politiku EU-a opisuju relevantni okvir politike i glavni prioriteti te strateške mjere i inicijative. Cilj je podržati društvene promjene i ublažiti učinke zelene i digitalne tranzicije.

A. Kulturna politika

Okvir politike i glavni prioriteti

Mjere EU-a u području kulture izravno doprinose svim dimenzijama ciljeva održivog razvoja u skladu sa strateškim smjernicama glavnih okvirnih dokumenata:

- **Nove europske agende za kulturu,**
- **Europskog okvira za djelovanje u području kulturne baštine¹⁵,**
- višegodišnjih **planova rada za kulturu** ili, kad je riječ o vanjskom djelovanju, Zajedničke komunikacije *Ususret Strategiji EU-a za međunarodne kulturne odnose¹⁶* iz 2016. i *Zaključaka Vijeća o strateškom pristupu EU-a međunarodnim kulturnim odnosima i okviru za djelovanje¹⁷* iz 2019.

Mjere politike i suradnja EU-a u tom području usmjerene su na iskorištavanje moći kulture i kulturne raznolikosti radi socijalne kohezije i dobrobiti:

- promicanjem sudjelovanja u kulturi, mobilnosti umjetnika i zaštite kulturne baštine,
- poticanjem otvaranja novih radnih mjesta i rasta u kulturnim i kreativnim sektorima putem umjetnosti i kulture u obrazovanju te promicanjem vještina i inovacija u kulturi,
- jačanjem međunarodnih kulturnih odnosa putem kulture kako bi se promicalo održivi razvoj i mir.

Potreba za očuvanjem i promicanjem suštinske vrijednosti kulture i umjetničkog izražavanja istaknuta je i u smjernicama o kulturnoj politici EU-a. Međutim, strateški okvir za suradnju i oblikovanje politika EU-a u području kulture i dalje se može ojačati (kako je istaknuto u Izvješću Komisije o planu rada za kulturu za razdoblje 2019.–2022.¹⁸) te se može naglasiti kulturna dimenzija održivog razvoja.

Kad je riječ o financiranju, u okviru **programa Kreativna Europa¹⁹** za razdoblje 2021.–2027., jednog programa EU-a usmjerenog na kulturne i kreativne sektore, predanost Unije UN-ovim ciljevima održivog razvoja, posebice njihovoj kulturnoj dimenziji, podupire se u sklopu triju potprograma. U programu Kreativna Europa ulaže se u mjere kojima se jača kulturna raznolikost te se odgovara na potrebe kulturnih i kreativnih sektora. I **ozelenjivanje i uključivost ubrajaju se u horizontalne prioritete cjelokupnog programa** te se kontinuirano razmatra kako dodatno ozeleniti program Kreativna Europa. Tim se programom osjetno provodi zeleni plan tako što se nagrađuju kulturni projekti u kojima se strateški razmatraju održivost i okolišni aspekti u kulturnim i kreativnim sektorima.

¹⁵ Europski okvir za djelovanje u području kulturne baštine: <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>.

¹⁶ JOIN(2016) 29 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>.

¹⁷ SL 2019/C 192/04.

¹⁸ [COM\(2022\) 317 final](#).

¹⁹ [Kreativna Europa](#).

Potprogram Kultura obuhvaća inicijative kulturnih i kreativnih sektora kao što su one kojima se promiču prekogranična suradnja, platforme, mreže i književni prijevodi. One uključuju mehanizme kojima se osigurava da ti sektori nude raznolikost, uključivanje i ravnopravnost za sve i da doprinose mjerama u području klime. Pozivi u okviru programa za razdoblje 2021.–2027. kojima se podupiru europske mreže i programi suradnje uključivali su **doprinos projekata programu za održivost** kao poseban prioritet. Prethodni program (2014.–2020.) utro je put za promicanje lokalne i održive prakse u okviru *potprograma Kultura*²⁰. Podupro je velik broj projekata o rodnoj ravnopravnosti, održivosti i digitalizaciji²¹. Njima se ublažio učinak aktivnosti u tim sektorima na okoliš, promicao se održiv urbani i ruralni razvoj, razvile su se nove vizije za budućnost i radilo se na informiranju. Usmjereni su na globalna pitanja na lokalnoj ili regionalnoj razini, među ostalim: na zdravlje i dobrobit²², rodnu ravnopravnost²³, modele proizvodnje i konzumacije (hrane)²⁴, onečišćenje vode²⁵, održivo stanovanje²⁶ te smanjenje nejednakosti između urbanih i ruralnih područja²⁷.

U *potprogramu Kultura* trenutačnog programa dodan je novi sektorski pristup kako bi se **ojačalo održivost određenih sektora** (kulturna baština, arhitektura, glazba, književni sektor, dizajn, moda i kulturni turizam) i kako bi im se, među ostalim, pomoglo da postanu zeleniji, otporniji i uključiviji. Tim se potprogramom podupire i inicijativa **Europskih prijestolnica kulture**, kojom se nastoji promicati raznolikost kultura u Europi, istaknuti njihove zajedničke elemente i povećati doprinos kulture dugoročnom razvoju gradova. Gradovi koji nose tu titulu integriraju taj projekt u svoju sveukupnu strategiju i sve više uključuju razmatranja održivosti u svoj rad, kao što je promicanje zelenije kulturne prakse.

S međunarodne strane **Platformom za kulturne odnose** podržava se suradnja između europskih i globalnih kulturnih i kreativnih sektora tako što se povećava kapacitet delegacija EU-a širom svijeta (cilj

²⁰ Mnogo je dobrih primjera mjera usmjerenih na održivost koje se financiraju u okviru programa Kreativna Europa. Primjerice, mreža organizacije Culture Action Europe osmislila je program *Culture in Sustainable Cities. Learning with Culture 21 Actions* (Kultura u održivim gradovima – Učenje uz mjere programa Culture 21) u sklopu partnerstva s međunarodnom organizacijom Ujedinjene gradske i lokalne vlasti. Tim se programom gradovima nastoje pružiti mogućnosti da sudjeluju u procesu učenja kako bi procijenili, oblikovali i proveli kulturne politike koje doprinose lokalnom održivom razvoju.

²¹ Više pojedinosti dostupno je u brošuri na sljedećoj poveznici: <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en>.

²² Primjerice, projektom *Birth cultures* nastojalo se očuvati i prenijeti tradicionalno znanje i praksu u području porodištva i majčinstva kao dio europske nematerijalne kulturne baštine. Taj je projekt pokazao kako se kulturom može potaknuti sudjelovanje građana u pitanjima javnog zdravlja.

²³ U mnogim financiranim projektima, kao što je *Keychange*, radi se na restrukturiranju kulturnih sektora kako bi se za radnice u tom sektoru osiguralo potpunu rodnu ravnopravnost, jednaku plaću, jednake radne uvjete i vidljivost.

²⁴ Projekti kao što su *Creative food Cycles*, *The Table and the territory* i *The Mediterranean garden* bili su usmjereni na razmatranje i izradu prototipa novih modela proizvodnje, distribucije i konzumacije hrane, u sklopu čega se istraživalo alternative glavnom lancu proizvodnje hrane. Pritom se jača svijest javnosti o gubitku bioraznolikosti.

²⁵ Projekt *Universal Sea – Pure or plastic* bio je usmjeren na otkrivanje mogućnosti za povezivanje umjetnosti s poduzetništvom uz promicanje kreativnih rješenja za epidemiju plastike u morima i oceanima.

²⁶ Mreža Vijeća arhitekata Europe radi na postizanju cjenovno pristupačnog i kvalitetnog stanovanja na europskoj razini. Zahvaljujući svojoj sposobnosti lobiranja, zemljopisnoj zastupljenosti i opsežnom političkom radu ta mreža pomaže promicati opće dobro i kvalitetu života te stavlja ljude i prirodu u središte stambenih i urbanih projekata u Europi i na nacionalnoj razini.

²⁷ U projektu *Smoties – kreativni radovi na malim i udaljenim mjestima* primjenjuju se metodologije promišljanja dizajna kojima se udaljena europska mjesta pretvaraju u ugodnije životne prostore uključivanjem lokalnih stanovnika u osmišljavanje kulturnih i kreativnih aktivnosti. Projektom *Cultures for resilience* jača se djelovanje niza dionika (građani, uprave, lokalna udruženja) koji rade na pitanjima okolišne i urbane otpornosti.

održivog razvoja br. 17 – partnerstva za ciljeve) kako bi mogle surađivati sa subjektima u području kulture i usmjeriti se s pomoću kulture na glavne izazove (cilj održivog razvoja br. 8 – dostojanstven rad i gospodarski rast te cilj održivog razvoja br. 11 – održivi gradovi i zajednice). U okviru te platforme organizira se i godišnji program globalnih kulturnih odnosa, koji okuplja 40 mladih kulturnih predvodnika i stručnjaka iz svih dijelova svijeta (cilj održivog razvoja br. 10 – smanjenje nejednakosti i cilj održivog razvoja br. 5 – rodna ravnopravnost).

Kad je riječ o području **medija i audiovizualne industrije**, u program Kreativna Europa za razdoblje 2021.–2027. uvedena su dva horizontalna prioriteta: ozelenjivanje audiovizualne industrije te raznolikost i uključivost za audiovizualni sektor. Ozelenjivanje i raznolikost uključeni su u poziv na podnošenje prijedloga za sve programe u okviru *potprograma MEDIA* programa Kreativna Europa. Podnositelji zahtjeva trebaju predstaviti strategiju za svoju praksu ozelenjivanja i strategiju za promicanje raznolikosti i uključivosti u svojim aktivnostima. Te se strategije ocjenjuju u sklopu kriterija za dodjelu. Projekti odabrani na temelju programâ rada za 2021. i 2022. stvorili su predodžbu o tome kako audiovizualna poduzeća i organizacije pristupaju tim prioritetima politike. Među odabranim projektima vrijedi istaknuti „TheGreenShot”, prvo digitalno rješenje sa sučeljem u stvarnom vremenu kojim se filmski odbori mogu povezati s produkcijskim timovima koji snimaju u njihovim regijama ili gradovima, te Zelenu povelju za festivale, koja se podržava u kontekstu poziva festivalskih mreža iz 2022. i koju je pokrenula mreža festivala Moving Images – Open Borders. Ta povelja služi kao instrument za izračunavanje ugljičnog otiska festivalâ radi informiranja, ali i utvrđivanja zajedničkih ciljeva za održivost.

Nadalje, u okviru *Međusektorskog potprograma* podupire se transnacionalna suradnja u području politika i doprinosi se provedbi **inicijative novog europskog Bauhausa** kako bi se ojačala zelena dimenzija programa.

Novi pilot-projekt Europskog parlamenta za osnivanje **centra za europsku baštinu** također će doprinijeti zelenoj tranziciji i borbi protiv klimatskih promjena i uništavanja okoliša²⁸.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

- Komisija predvodi rad na statusu i **radnim uvjetima umjetnika te kulturnih i kreativnih stručnjaka** (studija EU-a, dijalog i izvješće u okviru platforme Glasovi kulture, izvješće i preporuke stručne skupine za OMK država članica koji su predviđeni za 2023.) i pritom se bavi važnim pitanjima, od statusa umjetnika, pravednosti i potpore javnosti, regulatornog okruženja i socijalne sigurnosti do tema kao što su razvoj vještina i sloboda umjetničkog izražavanja.
- Mjere za **klimatske promjene i kulturnu baštinu**. Komisija je organizirala rad stručne skupine država članica za [jačanje otpornosti kulturne baštine na klimatske promjene](#). Izvješće te skupine objavljeno je u rujnu 2022. U njemu se utvrđuju dobra praksa i inovativne mjere za zaštitu materijalne i nematerijalne kulturne baštine u vezi s klimatskim promjenama. To uključuje preporuke o načinu na koji kulturna baština može doprinijeti ublažavanju i suzbijanju klimatskih promjena u skladu sa zelenim planom. Osim toga, Komisija je pokrenula **studiju o ekologizaciji programa Kreativna Europa**. U njoj se istražuje kako se u taj program mogu uvesti okolišne, održive i proporcionalne mjere kako bi još više pridonio uključivanju bioraznolikosti i mjera u području klime u politike.
- Mjere usmjerene na **učinke digitalne transformacije na kulturnu i umjetničku raznolikost**, odnosno poslovne modele, odnose s publikom i pomak u načinima osmišljavanja, stvaranja i

²⁸ Poziv na podnošenje prijedloga pokrenut u okviru pilot-projekta uključuje sjedeći prioritet: doprinijeti zelenoj tranziciji i borbi protiv klimatskih promjena i uništavanja okoliša: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/pppa-cult-2022-euheritagehub;callCode=null;freeTextSearchKeyword=;matchWholeText=true;typeCodes=1>.

konzumacije. Krajem 2021. Komisija je počela surađivati sa stručnjacima kako bi se istražila mogućnost izrade dobrovoljnih smjernica za prikupljanje podataka i upravljanje podacima o **digitalnoj publici**, s posebnim naglaskom na izvedbenoj umjetnosti i kulturnoj baštini. U izvješću *(Re)-Engaging digital audiences – Improving Audience Data* ((Ponovno) privlačenje digitalne publike – poboljšanje podataka o publici) iz lipnja 2022.²⁹ razmatraju se iskustva stečena iz praksi povezanih s pandemijom bolesti COVID-19. Osim toga, u okviru stručne skupine za kulturnu baštinu³⁰ raspravljalo se i o odnosu **digitalizacije i kulturne baštine**, uz fokus na digitalnom učenju u kontekstu pandemije bolesti COVID-19. Ta se skupina osvrnula na iskustva izgradnje kapaciteta radi premještanja izložbi, obrazovnih programa i kulturnih dobara na internet te na problem publike kod koje dolazi do zamora kulturnim sadržajima na internetu.

- Komisijina inicijativa **Glazba pokreće Europu** (MME) još je jedan primjer potpore društvenoj i gospodarskoj dimenziji održivog razvoja. Ta je inicijativa usmjerena na jačanje najboljih aduta glazbenog sektora: kreativnosti, raznolikosti i konkurentnosti. Njezini su posebni ciljevi promicanje kreativnosti i inovativnosti, zaštita i širenje raznolikosti europske glazbe, pomaganje tom sektoru da se prilagodi digitalizaciji i podupiranje njegove održivosti, posebice nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19. U sklopu MME-a Komisija radi na integriranom pristupu koji obuhvaća ciljano financiranje EU-a (u okviru programa Kreativna Europa i drugih izvora sredstava), političku potporu, zakonodavstvo i dijalog o potrebama i izazovima europskog glazbenog sektora. Nekoliko nedavnih poziva bilo je usmjereno na mjere povezane s održivosti. Od 2023. u okviru MME-a promicat će se održiva distribucija glazbe.
- Drugi primjeri specifični za sektor uključuju projekt **Savez održivih kazališta za zelenu ekološku tranziciju** (STAGES – Savez za održivo kazalište) i **mrežu Konvencije europskog kazališta**, kojima se nastoji ostvariti učinak strukturiranja na sektor i ozeleniti njegov lanac vrijednosti.
- **Posebno osmišljen program za umjetnike i stručnjake kako bi im se olakšala prekogranična mobilnost – Kultura pokreće Europu**³¹. Riječ je o programu u kojem se bespovratna sredstva za mobilnost dodjeljuju projektima usmjerenima na međunarodnu suradnju, profesionalni razvoj, zajedničku proizvodnju i zajedničko stvaranje, pri čemu se umjetnike i stvaratelje potiče da razmotre učinak svoje mobilnosti na okoliš i odaberu održivija prijevozna sredstva. U rezidencije umjetnika u okviru tog programa mogu se uključiti projekti u skladu s vrijednostima novog europskog Bauhausa.
- **Alat Perform Europe**, pokrenut 2021. kako bi se poduprlo inovativnu, uključivu i održivu distribuciju i modele turneja u sektoru izvedbene umjetnosti.
- **Rodna ravnopravnost** u području kulture³²; Komisija je financirala studiju o razlikama među rodovima u kulturnim i kreativnim sektorima, koja je objavljena u rujnu 2020.³³ Radna skupina za OMK država članica o rodnoj ravnopravnosti u kulturnim i kreativnim sektorima objavila je u lipnju

²⁹ <https://voicesofculture.eu/2022/06/02/brainstorming-report-re-engaging-digital-audiences-challenges-and-opportunities/>

³⁰ [Stručna skupina za kulturnu baštinu | Kultura i kreativnost \(europa.eu\).](https://culture.ec.europa.eu/hr/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports,It%20is%20part%20of%20Creative%20Europe%E2%80%99s%20Culture%20strand)

³¹ <https://culture.ec.europa.eu/hr/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports,It%20is%20part%20of%20Creative%20Europe%E2%80%99s%20Culture%20strand>

³² Komisija podupire rodnu ravnopravnost u kulturi putem programa Kreativna Europa (primjerice u okviru projekta *Keychange* i programa mentorstva MEWEM). Usto, u novom programu Kreativna Europa za razdoblje 2021.–2027. od financiranih projekata zahtijeva se da se u njima na odgovarajući način razmotre uključivost i nediskriminacija, uz poseban naglasak na rodnu ravnopravnost.

³³ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/92d621d1-bb99-11ec-b6f4-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-266388294>

2021.³⁴ svoje završno izvješće, uključujući nekoliko preporuka za oblikovatelje politika i obrazovne ustanove. Predstavnici kulturnih i kreativnih sektora sastali su se u okviru strukturiranog dijaloga platforme Glasovi kulture kako bi raspravljali o rodnoj ravnoteži u tim sektorima te su u veljači 2020. objavili svoje izvješće³⁵. Osim toga, u prosincu 2020. doneseni su Zaključci predsjedništva o rodnoj ravnopravnosti u području kulture³⁶.

- Mjere u području **kulture i dobrobiti**, što je važno novo pitanje, posebice nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19. Komisija provodi pripremno djelovanje Europskog parlamenta pod nazivom „Razvoj politika odozdo prema gore u području kulture i dobrobiti u EU-u”. Taj će projekt godinu i pol provoditi konzorcij europskih partnera, a usmjeren je na ažuriranje istraživanja o toj temi. U njemu se sastavlja pregled najrelevantnijih postojećih praksi te se povećava kapacitet lokalnih dionika za djelotvorno iskorištavanje kulture radi veće dobrobiti i zdravlja, uz poseban naglasak na mentalno zdravlje. Postoji i nedavna studija ESPON-a o kulturnoj baštini kao izvoru društvene dobrobiti u europskim regijama³⁷. Cilj je razviti paneuropsku metodologiju i teritorijalnu analizu utjecaja kulturne baštine na društvo, uzimajući u obzir aspekte kao što su dobrobit i socijalno uključivanje. **Kulturna baština kao ključno sredstvo u sprečavanju kriza i postizanju mira** (cilj održivog razvoja br. 16 – mir, pravda i snažne institucije). Namjerno uništavanje kulturne baštine općenito je prepoznato kao mogući pokazatelj ili nagovještaj budućeg masovnog nasilja s obzirom na to da se koristi za iskorjenjivanje povijesti i kulturnih dobara koji su u središtu kulture i identiteta određene populacije. Kad se provodi sustavno i u velikim razmjerima, namjerno uništavanje kulturne baštine isto je tako definirano kao ratni zločin u Rimskom statutu Međunarodnoga kaznenog suda. Uništavanje kulturne baštine imalo je veliku ulogu u trenutačnim sukobima u Siriji, Iraku i Maliju. Primjeri uključuju napade na hramove i mauzoleje u Timbuktuu, koje su 2012. počinile islamističke skupine u sjevernim regijama Malija. U Zaključcima Vijeća o **pristupu EU-a kulturnoj baštini u sukobima i krizama te u pripadajućem konceptu EU-a** izlaže se jasan politički i operativni okvir za dosljedniji i vidljiviji pristup EU-a kulturnoj baštini radi mira (cilj održivog razvoja br. 16, cilj održivog razvoja br. 8 – dostojanstven rad i gospodarski rast te cilj održivog razvoja br. 11 – održivi gradovi i zajednice). Konkretno, EU se obvezuje na uključiv, ravnopravan i nediskriminirajući pristup kojim se uzimaju u obzir sukobi. Kad je riječ o trenutačnoj situaciji u Ukrajini, Komisija podupire očuvanje ukrajinske kulturne baštine pružanjem zaštitne opreme za hitne slučajeve i podržavanjem digitalnog dokumentiranja ukrajinske kulturne baštine. Isto tako podupire i ukrajinske umjetnike i stručnjake u području kulture. Primjerice, u rujnu 2022. u sklopu programa Kreativna Europa pozvala je na podupiranje umjetnika izvan njihove zemlje i kulturnih organizacija u Ukrajini te na pripremu za oporavak ukrajinskog kulturnog sektora nakon rata u srednjoročnom razdoblju.
- U okviru pripremnog djelovanja **Europski prostori kulture** (2019.–2023.), koje provode Nacionalni instituti EU-a za kulturu (EUNIC), ispituju se inovativni modeli suradnje u međunarodnim kulturnim odnosima (cilj održivog razvoja br. 17 – partnerstva za ciljeve i cilj održivog razvoja br. 10 – smanjenje nejednakosti) tako što se uspostavljaju ravnopravna partnerstva između europskih (članovi EUNIC-a i delegacije EU-a) i lokalnih partnera u zemljama izvan EU-a na temelju transverzalnih prioriteta tema. Tim se projektima kulturni odnosi povezuju s održivim razvojem, primjerice zagovaranjem mjera u području klime u Brazilu i Mongoliji (cilj održivog razvoja br. 13 – mjere u području klime), podupiranjem lokalnih kulturnih sektora koji se oporavljaju od posljedica pandemije u Tanzaniji i Kamerunu (cilj održivog razvoja br. 8 – dostojanstven rad i gospodarski rast), poboljšanjem pristupa kulturi za zajednice osoba s invaliditetom u Kini i Urugvaju (cilj održivog razvoja br. 10 – smanjenje nejednakosti) i inovacijama u digitalnoj transformaciji u Meksiku.

³⁴ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1/language-en>

³⁵ <https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/>

³⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf>

³⁷ <https://www.espon.eu/HERIWELL>

Buduće mjere:

- Moguća Komisijina **inicijativa za strateški okvir EU-a za kulturu** (kojom se odgovara na poziv Vijeća iz plana rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023.–2026.³⁸),
- **studija EU-a o ozelenjivanju programa Kreativna Europa**, koja će biti objavljena 2023.,
- godišnje **izvješće o napretku u provedbi Koncepta za kulturnu baštinu u sukobima i krizama**: komponenta za mir i sigurnost u vanjskom djelovanju Europske unije i povezani Zaključci Vijeća,
- EU će kao počasni gost na **Međunarodnom sajmu knjiga u Guadalajari (od 25. studenoga do 3. prosinca 2023.)** predstaviti kulturu i održivi razvoj kao tematski fokus,
- predviđa se osposobljavanje radi razvoja vještina audiovizualnih stručnjaka kako bi mogli procijeniti i uspostaviti zelene produkcije. Ozelenjivanje je također jedan od stupova mreže Europa Cinemas, koja će podupirati inovativne projekte među malim mrežama kina radi promicanja održivosti u sektoru prikazivanja.

B. Regionalna i urbana politika

Okvir politike i glavni prioriteti

Kohezijska politika EU-a, posebice u okviru Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR), tradicionalno priznaje **ulaganja u kulturu kao važne pokretače teritorijalnog razvoja i socijalne kohezije**. Bogata kulturna baština Europe jača europski identitet te promiče zajedničke europske vrijednosti, aktivno građanstvo, uključivanje i međukulturni dijalog. Kulturni i kreativni sektori i industrije presudni su za gospodarsku konkurentnost i privlačnost regija, dok je kulturna baština značajan element imidža i identiteta gradova i regija, a često je i fokus urbanog turizma.

Kohezijska politika EU-a omogućuje državama članicama te regionalnim i lokalnim tijelima da koriste kulturu kao pomoćno sredstvo za teritorijalni gospodarski i društveni razvoj, uključivanje i inovacije, pri čemu zajednice i područja mogu koristiti svoja kulturna dobra za poticanje rasta i smanjivanje nejednakosti. Potpora kulturi i kulturnoj baštini u okviru EFRR-a temelji se na ideji lokaliziranog i integriranog pristupa kojim se podupiru teritorijalni i urbani razvoj i socijalno uključivanje te potiče sudjelovanje javnosti.

³⁸ Rezolucija Vijeća o planu rada za kulturu za razdoblje 2023.–2026., 29. studenoga 2022. [st15381-en22.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R15381)

U razdoblju od 2021. do 2027. kohezijska politika bit će **usmjerena na održivost i digitalno unapređenje iskustava kulturne baštine. Uključuje transformaciju i buduću otpornost kulturnih i kreativnih sektora**, kao i promicanje kulturne baštine prema najvišim standardima radi integriranja socijalne uključenosti, održivosti i sudjelovanja građana putem kulture. Kulturni i kreativni sektori i industrije mogu imati koristi od ulaganja u okviru svih pet ciljeva kohezijske politike, među ostalim u okviru novog posebnog cilja EFRR-a³⁹ koji se odnosi na jačanje uloge kulture u suočavanju sa socioekonomskim izazovima ili u sklopu integriranih teritorijalnih strategija na temelju cilja politike br. 5 „Europa bliža građanima” – putem programa u okviru ciljeva stupova „Ulaganje za rast i radna mjesta” i „Europska teritorijalna suradnja (Interreg)”. Osim toga, kulturu je moguće podupirati u okviru posebnog cilja Interrega, točnije cilja „Bolje upravljanje suradnjom”. **Prekogranična suradnja povezana s kulturnom i prirodnom baštinom često je korisna jer su mnogi lokaliteti prirodne baštine prekogranični.** Primjerice, suradnja preko granica omogućuje integrirani, održivi pristup za hodočasničke rute, održive staze kroz lokalitete prirodne baštine i još mnogo toga.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

U tom okviru **opseg financiranja kohezijske politike za potporu kulturnoj dimenziji održivog razvoja uključuje sljedeće mjere:**

- mjere usmjerene na kulturni sektor kojima se unapređuje uloga kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnom uključivanju i socijalnim inovacijama, uzimajući u obzir potrebu za digitalnom i zelenom transformacijom, otpornošću i dugoročnom okolišnom, socijalnom i financijskom održivošću kulturnog i turističkog sektora;
- mjere za inovacije i uvođenje novih tehnologija za kulturu; podupiranje rasta i konkurentnosti MSP-ova u kulturnom sektoru; razvoj, ispitivanje i pokusno testiranje novih digitalnih usluga, proizvoda i rješenja (npr. za digitalizaciju kulturne baštine) ili razvoj vještina za pametnu specijalizaciju (ako je kultura jedan od odabranih sektora u okviru strategije za pametnu specijalizaciju regije ili države članice);
- mjere za podupiranje energetske učinkovitosti, energije iz obnovljivih izvora, gospodarenja otpadom, kružnoga gospodarstva, zelene infrastrukture i prilagodbe klimatskim promjenama kako bi se smanjio okolišni i klimatski otisak kulturnih i kreativnih industrija i kulturnih lokaliteta u skladu s relevantnim strateškim okvirima;
- potporu održivoj prijevoznj infrastrukтури koja doprinosi održivom turizmu i pristupu kulturi u sklopu relevantnih planova za prijevoz;
- mjere kojima se kultura promiče na temelju strategija teritorijalnog i urbanog razvoja u okviru odgovornosti područnih tijela i uz sudjelovanje lokalnih dionika i lokalnih zajednica. Za gradove i funkcionalna urbana područja 8 % sredstava namijenjeno je za održivi urbani razvoj, pri čemu kultura može biti glavni pokretač;
- odabir 20 prijedloga projekata koji će primiti pomoć i stručno znanje za poticanje inspirativnih lokaliziranih transformativnih projekata u okviru novog europskog Bauhausa. Odabrani projekti obuhvaćaju razne teme, kao što su: revitalizacija zgrada/javnih prostora u duhu kružnosti, očuvana i

³⁹ Jedna je od novina u razdoblju 2021.–2027. to što je u sklopu kohezijske politike uveden posebni cilj EFRR-a usmjeren na unapređenje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnom uključivanju i socijalnim inovacijama u okviru cilja politike br. 4 „Uključivija Europa s istaknutijom socijalnom komponentom”, u kojem se nudi širok opseg potpore, a pritom se ne dovode u pitanje mogućnosti financiranja u okviru drugih ciljeva kohezijske politike EU-a.

transformirana kulturna baština, cjenovno pristupačna stambena rješenja i integrirana revitalizacija urbanih i ruralnih prostora⁴⁰;

- šest inovativnih mjera u području kulture i kulturne baštine, koje su odabrane u sklopu 5. poziva za inovativne mjere za gradove⁴¹;
- Europsku urbanu inicijativu – prvi poziv za inovativne mjere za gradove, koji će biti usmjeren na novi europski Bauhaus, uključujući očuvanje i transformaciju kulturne baštine;
- pilot-projekt za zaštitu i promicanje kulture u najudaljenijim regijama EU-a⁴² te prekomorskim zemljama i područjima: njegov je cilj promicati bogatu kulturnu baštinu tih regija i područja putem konferencija, razmjena, događanja i izložbi kako bi se širili umjetnički radovi i poduprle kulturne razmjene na temelju mobilnosti stručnjaka u kulturnim i kreativnim sektorima;
- u okviru međuvladina rada **plana EU-a za gradove** jedno od 14 partnerstava odnosi se na **kulturu i kulturnu baštinu**. Partnerstvom za kulturu i kulturnu baštinu nastoji se poboljšati upravljanje povijesnim izgrađenim okolišem europskih gradova, promicati kulturu i očuvati kvalitetu gradskih krajolika i baštine;
- novo partnerstvo u sklopu plana EU-a za gradove bit će usmjereno na temu **održivog turizma**;
- osim financijske potpore dostupne u okviru glavnih programa i programa suradnje, kultura i održivi razvoj itekako su prepoznati i u sklopu **makroregionalnih strategija EU-a**. To su **Strategija EU-a za dunavsku regiju, Strategija EU-a za regiju Baltičkog mora, Strategija EU-a za alpsku regiju i Strategija EU-a za jadransku i jonsku regiju**. Sve te mjere i ciljevi važni su za opće regionalne politike i sveobuhvatne politike EU-a o kulturi i održivom razvoju jer se njima stvaraju poveznice i sinergije između programa i inicijativa, kao i među dionicima iz država članica EU-a i partnerskih država ili trećih zemalja;
- **integriranje novog europskog Bauhaua u kohezijske programe država članica prioritet je za vrijeme tekućih pregovora o programima za 2021.–2027. Ta se inicijativa smatra jednim od ciljeva sporazuma o strateškom partnerstvu i relevantnih operativnih programa svake države članice.**

Buduće mjere:

- pokretanje **Europske urbane inicijative – poziva za inovativne mjere za gradove povezanog s novim europskim Bauhausom** u jesen 2022.,
- daljnje podupiranje kulture i kulturne baštine u sklopu programâ **Europske teritorijalne suradnje (Interreg)** i makroregionalnih strategija,
- pokretanje **novog partnerstva u sklopu plana EU-a za gradove** koje će biti usmjereno na **turizam**.

C. Unutarnji poslovi i unutarnja sigurnost

Najvažniji prioriteti i strateške mjere

⁴⁰ Lokalne inicijative u okviru novog europskog Bauhaua: https://c.ramboll.com/local-support-new-european-bauhaus?utm_source=direct-email&utm_medium=email&utm_campaign=nebop.

⁴¹ <https://uia-initiative.eu/en/theme/culture-and-cultural-heritage>

⁴² EU broji devet najudaljenijih regija, u kojima živi 4,8 milijuna građana, a to su: Francuska Gijana, Guadeloupe, Martinique, Mayotte, otok Réunion i Saint-Martin (Francuska), Azori i Madeira (Portugal) te Kanarski otoci (Španjolska). U skladu s člankom 349. UFEU-a posebne odredbe u zakonodavstvu EU-a pomažu tim regijama da svladaju glavne izazove s kojima se suočavaju zbog svoje udaljenosti, izolacije i male veličine.

Krađa i pljačkanje na lokalitetima kulturne baštine i nezakonita trgovina kulturnim predmetima velika su poslovna aktivnost na međunarodnoj razini i unosan izvor prihoda za organizirani kriminal, a ponekad i za teroriste i strane u sukobu. Kulturna dobra osobito su osjetljiva na nezakonitu trgovinu u regijama zahvaćenima sukobima i kriznim regijama, kao što su Ukrajina i Bliski istok. Takve aktivnosti mogu dovesti do potpunog ili djelomičnog uništenja ukradenih ili opljačkanih predmeta i lokaliteta kulturne baštine, vjerskih objekata, arheoloških nalazišta itd. Ta su mjesta dragocjena za identitet lokalnog stanovništva jer se njima čuvaju povijesna, kulturna i društvena sjećanja, često i na samom mjestu gdje su nastala. Dobro zaštićena kulturna baština doprinosi procesu razvoja tako što se stvaraju mogućnosti za obrazovanje i otvaranje novih radnih mjesta, prostor za dijalog između raznolikih društvenih skupina i povećava sposobnost komunikacije marginaliziranih zajednica u društvu i njihov osjećaj pripadnosti.

Stoga uništenje kulturne baštine može znatno narušiti kolektivno sjećanje nekog društva, ali i oduzeti nekoj zajednici izvor prihoda, primjerice u slučaju uništenja turističkih atrakcija (lokaliteti kulturne baštine, muzeji itd.).

U skladu sa strategijom EU-a za sigurnosnu uniju iz 2020. i Strategijom EU-a za suzbijanje organiziranog kriminala za razdoblje 2021.–2025. Komisija trenutačno razvija akcijski plan za suzbijanje nezakonite trgovine kulturnim dobrima. Cilj je suzbiti nezakonitu trgovinu kulturnim dobrima i zaštititi ih od uništenja uslijed kriminalnih aktivnosti. U tom će kontekstu akcijski plan biti usmjeren na razne aspekte borbe protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima, uključujući izgradnju kapaciteta tijela za izvršavanje zakonodavstva i pravosudnih tijela kako bi mogla bolje otkrivati i kažnjavati slučajeve nezakonite trgovine, poboljšanje sljedivosti kulturnih dobara, veću zaštitu kulturnih dobara od nezakonite trgovine i pljačkanja te suradnju s trećim zemljama u kojima dolazi do pljačkanja, uz posebnu pažnju na zemlje zahvaćene sukobima i krizama. Dodatni aspekti uključuju informiranje o potrebi za zaštitom kulturnih dobara i šteti koju nezakonita trgovina kulturnim dobrima može nanijeti kulturnoj baštini.

Buduće mjere:

- iskorištavanje socijalnih ciljeva i gospodarske dodane vrijednosti suzbijanjem kriminala i nezakonite trgovine te poticanje osjećaja vlasništva kod kulturnih zajednica,
- donošenje **akcijskog plana za suzbijanje nezakonite trgovine kulturnim dobrima 2022.** kako bi se razmotrili razni aspekti borbe protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima i zaštite kulturnih dobara od štete uslijed kriminalnih aktivnosti.

D. Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje

Prioriteti politike i strateške mjere

Jedna od najvažnijih okvirnih inicijativa je **Strategija o pravima osoba s invaliditetom**⁴³. Njezin je cilj ostvariti daljnji napredak ka potpunom sudjelovanju osoba s invaliditetom, među ostalim u području kulture. Tom će se strategijom voditi mjere država članica i institucija EU-a. Pristupačnost je važna za ostvarivanje prava i preduvjet za puno i ravnopravno sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvenom

⁴³ [Unija ravnopravnosti: Strategija o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021.–2030. – Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje – Europska komisija \(europa.eu\).](#)

životu. U skladu sa strategijom **važan cilj za kulturu bio bi ostvarivanje pristupačnosti kulturnih događanja i proizvoda te promicanje umjetničkih djela osoba s invaliditetom**. Strategijom se nastoji ostvariti napredak u svim područjima Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom⁴⁴, čije su stranke EU i sve njegove države članice. Riječ je o pravno obavezujućem instrumentu za ljudska prava u kojem se utvrđuju minimalni standardi za prava osoba s invaliditetom.

Komisija je uspostavila okvir za praćenje provedbe te strategije. To će ujedno biti izvor informacija za europski semestar, pregled socijalnih pokazatelja EU-a i provedbu ciljeva održivog razvoja. Do 2023. razvit će se novi pokazatelji za invaliditet, što će doprinijeti pokazateljima za pregled socijalnih pokazatelja, europski semestar i ciljeve održivog razvoja.

U sklopu te strategije Komisija promiče umjetnička djela osoba s invaliditetom i povećava njihovu vidljivost. Osim toga nastoji učiniti kulturnu baštinu i sve kulturne aktivnosti pristupačnima osobama s invaliditetom uz potporu sredstava EU-a, kao što su ona iz programa Kreativna Europa. U aktivnosti Komisije ubraja se i sljedeće:

- poduprla je studiju⁴⁵ u sklopu opsežnog projekta *Europe Beyond Access*⁴⁶, u kojem se razmatralo znanje (ili nedostatak znanja) među glavnim rukovoditeljima za kulturu o: (a) radu umjetnika s invaliditetom, (b) načinu na koji im svoje programe mogu učiniti pristupačnima i (c) načinu na koji mogu svoje programe učiniti pristupačnima za osobe s invaliditetom,
- promiče razvoj pristupačnog turizma, osobito u gradovima, putem nagrade za europski glavni grad pametnog turizma.

Tom se strategijom nastoji osobama s invaliditetom osigurati mogućnost ravnopravnog sudjelovanja u kulturnom životu u skladu s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom. Komisija poziva države članice da promiču i potiču **kulturne i kreativne aktivnosti i umjetnost za osobe s invaliditetom** te da stvaraju svijest o tome u javnosti. Time će takve osobe postati vidljive putem izložbi i izvedbi te će više izvedbi, festivala, umjetničkih zbirki i muzeja biti pristupačno osobama s invaliditetom. Iskaznica EU-a za osobe s invaliditetom uvedena je kao pilot-projekt od 2016. do 2018. u osam država članica (Belgija, Cipar, Estonija, Finska, Italija, Malta, Rumunjska i Slovenija), a nastavila je vrijediti i priznavati se u tih osam država i nakon završetka projekta. U studiji za procjenu provedbe pilot-mjere za iskaznicu EU-a za osobe s invaliditetom i s njome povezanih koristi⁴⁷ utvrđen je potencijal za još opsežnije mjere i izneseni su dokazi o tome da je, među ostalim, došlo do relativno malog povećanja sudjelovanja u kulturnim, rekreativnim i sportskim aktivnostima i turizmu u inozemstvu. Komisija namjerava uvesti iskaznicu EU-a za osobe s invaliditetom na opsežnijoj razini.

Nadalje, u kontekstu Europskog pakta za vještine 2022. uspostavljeno je novo partnerstvo za promicanje vještina u kulturnim i kreativnim industrijama.

<i>Buduće mjere:</i>

⁴⁴ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

⁴⁵ [Time to Act: How lack of knowledge in the cultural sector creates barriers for disabled artists and audiences \(Vrijeme je za djelovanje: kako manjak znanja u kulturnom sektoru stvara prepreke za umjetnike i publiku s invaliditetom\) – inicijativa Disability Arts International.](#)

⁴⁶ [Projekt Europe Beyond Access – inicijativa Disability Arts International.](#)

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8407&furtherPubs=yes>

- Komisijina tekuća kampanja⁴⁸ **Zajedno za prava** (koja traje do ožujka 2023.) za informiranje o glavnim aspektima strategije, a koja uključuje kulturu, razvija se u savjetovanju s osobama s invaliditetom i organizacijama koje ih predstavljaju te umjetnicima,
- Komisijin prijedlog da se do kraja 2023. proširi europska iskaznica za osobe s invaliditetom kako bi bila priznata u svim državama članicama; prijedlog se temelji na iskustvu tekućeg pilot-projekta iskaznice EU-a za osobe s invaliditetom i na europskoj parkirnoj karti za osobe s invaliditetom,
- daljnja razrada i promicanje sektorskog partnerstva u okviru Pakta za vještine u sklopu Europske godine vještina 2023.

E. Pravosuđe, prava potrošača i rodna ravnopravnost

Okvir politike, glavni prioriteti i trenutačne mjere

Komisija je 2020. donijela **strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma**. U njemu se utvrđuje sveobuhvatan pristup u trima stupovima kojim se dopunjuje društveno i gospodarsko uključivanje uz promicanje jednakosti i jačanje sudjelovanja.

Taj okvir uključuje opće ciljeve i kvantitativne glavne ciljeve za suzbijanje antiromizma i diskriminacije, smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti, promicanje sudjelovanja i povećanje djelotvornog jednakog pristupa Roma obrazovanju, zapošljavanju, zdravlju i stanovanju. U području kulture uključuje operativni cilj **promicanja svijesti o romskoj povijesti i kulturi, priznavanju i pomirenju**. Pokazatelji za taj cilj mogli bi se povezati s **informiranošću općeg stanovništva o romskoj povijesti, književnosti, umjetnosti, kulturi, glazbi i politici**, sudjelovanjem općeg stanovništva u romskim kulturnim festivalima i drugim javnim događanjima, znanjem o romskom jeziku te informiranošću o holokaustu nad Romima.

Države članice potvrdile su svoju predanost promicanju romske jednakosti i uključivanja tako što su jednoglasno donijele Preporuku Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma. U njoj se utvrđuju konkretne mjere koje bi države članice trebale uključiti u svoje **nacionalne strateške okvire za Rome**. Te mjere uključuju informiranje o romskoj povijesti i kulturi među učiteljima i školskim osobljem, promicanje socijalnog, gospodarskog, političkog, kulturnog i građanskog sudjelovanja Roma te promicanje svijesti o romskim kulturama, jeziku i povijesti u društvu, uključujući sjećanje na holokaust nad Romima.

Komisija promiče **pozitivan govor i dobre primjere iz romske zajednice** te jača svijest o romskoj povijesti i kulturi, uključujući događanje za povećanje znanja o romskom jeziku u sklopu Romskog tjedna EU-a 2022., koji organizira Europski parlament. Podupire i relevantne aktivnosti u okviru programa Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti⁴⁹.

Na široj razini u tijeku su aktivnosti za provedbu **akcijskog plana EU-a za antirasizam** te aktivnosti u području **međuvjerskog dijaloga**, posebice u okviru strategije EU-a za suzbijanje antisemitizma i njegovanje židovskog načina života.

Buduće mjere:

- države članice trebaju do 2030. provesti svoje **nacionalne strateške okvire za Rome**, uključujući mjere za promicanje svijesti o romskoj umjetnosti, povijesti i kulturi,

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1556&langId=hr>

⁴⁹ [Program Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti | Europska komisija \(europa.eu\)](#).

- Komisija bi u jesen 2022. trebala objaviti svoju **procjenu nacionalnih strateških okvira za Rome**, u kojoj bi se trebale razmotriti obveze država članica i navesti smjernice za potrebna poboljšanja,
- daljnja potpora **aktivnostima za informiranje o romskoj povijesti i kulturi te promicanje istine i pomirenja** u okviru programa Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti,
- daljnja potpora **aktivnostima za jačanje svijesti o židovskom načinu života i naslijeđu u svjetlu sjećanja na holokaust** u okviru programa Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti.

F. Novi europski Bauhaus i njegova horizontalna dimenzija za održivost koju potiče kultura

Proteklih godina javila se potreba za suočavanjem s glavnim izazovima klimatskih promjena zajedno s utjecajem pandemije koronavirusa. Potvrđena je sustavna važnost kulture te kulturnih i kreativnih sektora u odgovoru na potencijalno disruptivan utjecaj zelene i digitalne tranzicije kao pozitivnih čimbenika za održivu društvenu transformaciju.

Novi europski Bauhaus transverzalna je inicijativa čiji je cilj doprinijeti zelenoj tranziciji tako da se globalni izazovi svladaju s pomoću lokaliziranih i inovativnih rješenja. U njima se kombiniraju vrijednosti održivosti, uključivanja i estetike. Tim se trokutom osigurava da predviđena rješenja budu istodobno usmjerena na niz dimenzija. One obuhvaćaju aspekte okoliša, priuštivosti i pristupačnosti, ali i potrebe i nastojanja koji nadilaze funkcionalnost kako bi se osigurala kvaliteta iskustva za sve. Inovativni potencijal te inicijative temelji se na višerazinskim, participativnim i transdisciplinarnim pristupima, koji se moraju integrirati u postupke zajedničkog stvaranja i provedbe. Time se uključuju mnoga područja politike, discipline i sudionici kako bi se zajednički razvijali novi načini suradnje na transformaciji svih aspekata života građana: mjesta na terenu, proizvoda, usluga, ekosustava, načina razmišljanja i ponašanja. U Komunikaciji o novom europskom Bauhausu⁵⁰ istaknuta je temeljna važnost kulture za suočavanje s izazovima održivosti i poticanje pozitivne društvene transformacije. Umjetnici i kulturni dionici imaju ključnu ulogu u promjeni paradigme prema novom ponašanju i vrijednostima.

U toj se komunikaciji navodi i namjera da se stvori poticajni okvir novog europskog Bauhauusa, koji uključuje ciljeve održivog razvoja te relevantne politike i inicijative EU-a. Gotovo dvije godine nakon njezina pokretanja ta je inicijativa integrirana u niz politika i programa EU-a (Obzor Europa, LIFE, EFRR, Digitalna Europa, Erasmus+, Kreativna Europa, Europske snage solidarnosti i Program jedinstvenog tržišta).

U toj se inicijativi okuplja raznolika, dinamična i neprekidno rastuća zajednica s više od 500 partnera i sudionika iz mrežnih organizacija, lokalnih nevladinih organizacija (NVO-i), poduzeća i tijela javne vlasti. U okviru laboratorija za novi europski Bauhaus, kao jednog od najvažnijih instrumenata uspostavljenih u sklopu novog europskog Bauhauusa, stvara se eksperimentalno okruženje za inovativne modele suradnje. Zajednica novog europskog Bauhauusa surađuje da bi se stvorili alati, okviri i poticajni uvjeti za zelenu tranziciju kako bi se poticala osjetna transformacija i inovativna rješenja na terenu. Od travnja 2022. u okviru laboratorija za novi europski Bauhaus već je uvedeno osam mjera, od kojih je tri pokrenula sama zajednica novog europskog Bauhauusa.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

U nizu mjera u sklopu novog europskog Bauhauusa koje doprinose ostvarenju ciljeva održivog razvoja vrijedi istaknuti sljedeće:

⁵⁰ [Komunikacija Komisije: Novi europski Bauhaus.](#)

- šest projekata odabranih u okviru poziva za razvoj „demonstracijskih projekata vodilja” radi razmatranja tema kao što su obnova zgrada, kružnost, umjetnost, kulturna baština, obrazovanje, pametni gradovi, urbana i ruralna revitalizacija i drugo. Budući da su projekti rašireni po cijeloj Europi, njima će se dobiti niz rezultata koji se mogu prilagoditi i replicirati u sličnim aktivnostima u Europi i šire kako bi se nadahnulo buduće projekte;
- laboratorij za novi europski Bauhaus virtualni je prostor u kojem se zajednica novog europskog Bauhauusa okuplja kako bi predložila konkretne i praktične projekte. Projekti u okviru laboratorija za novi europski Bauhaus imaju dva cilja: (a) stvoriti poticajne uvjete za zelenu tranziciju i (b) potaknuti osjetnu transformaciju na terenu. Taj laboratorij slijedi program pod vodstvom Komisije, koji se trenutačno ogledava u pet projekata koje ona vodi⁵¹. U njemu se ujedno ugošćuju inicijative koje vodi zajednica, a trenutačno podupire prvu skupinu inovativnih projekata iz zajednice novog europskog Bauhauusa usredotočujući se na konkretne promjene u određenim mjestima.

Buduće mjere:

- dodatna potpora za inicijativu novog europskog Bauhauusa **mobilizacijom programâ financiranja EU-a**,
- poticanje inicijativa odozdo prema gore iz **zajednice novog europskog Bauhauusa**, među ostalim u okviru laboratorija za novi europski Bauhaus,
- postupan razvoj dijaloga i suradnje s trećim zemljama **dijeljenjem i isprobavanjem koncepta novog europskog Bauhauusa izvan EU-a**.

G. Politika međunarodnih partnerstava i razvoja EU-a

Okvir politike i glavni prioriteti

Komisijin rad u području međunarodnih partnerstava vodi se Zajedničkom komunikacijom *Ususret Strategiji EU-a za međunarodne kulturne odnose*. Utvrđuju se tri glavna područja djelovanja:

- promicanje međukulturnog i međuvjerskog dijaloga radi unapređenja kulturnog pluralizma i uzajamnog razumijevanja, poštovanja raznolikosti, jednakosti i ljudskih prava,
- podupiranje kulturnih i kreativnih sektora koji nude mogućnosti za gospodarski rast i prilike za zapošljavanje,
- olakšavanje suradnje u području kulturne baštine kojom se okupljaju zajednice i ljudi, jača njihov osjećaj identiteta i podupire održivi turizam.

Komisija aktivno radi na projektima i mjerama koji izrazito utječu na gospodarsku dimenziju razvoja.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

U nastavku navedeni su neki najvažniji primjeri.

- **Potporna UNESCO-ovim pokazateljima za 2030.**

U tom se projektu provode pilot-djelovanja za definiranje i razvoj okvira UNESCO-ovih tematskih pokazatelja za kulturu do 2030. Cilj je mjeriti i pratiti ulogu i doprinos kulture u provedbi UN-ova Programa održivog razvoja do 2030.

⁵¹ Projekti koje vodi Komisija jesu: strategija označivanja; pilot-projekt za zajedničko financiranje uz filantropiju; skupno i javno financiranje; regulatorna analiza i eksperimentiranje; transformacija mjesta učenja.

U projektu se ispituju i poboljšavaju tematski pokazatelji koje će koristiti zemlje i gradovi koji žele istaknuti doprinos kulture održivom razvoju u svojim dobrovoljnim nacionalnim izvješćima i dobrovoljnim lokalnim pregledima. Rezultati projekta podijelit će se na međunarodnim forumima kako bi se osigurala njihova šira upotreba među svim dionicima.

Druge tekuće inicijative među ostalim uključuju:

- **Instrument za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju** (NDICI) – njime se podupiru inicijative u području kulture i održivog razvoja za partnere izvan EU-a na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini,
- **program AKP-a i EU-a za kulturu** – njime se podupiru umjetnici i umjetnička djela iz država Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država,
- **Inicijativu inovativnog financiranja za kulturu** – njome se kulturni i kreativni sektori podupiru pri pristupu financiranju i poboljšanju poduzetničkih kapaciteta,
- **koridore baštine Puta svile u Afganistanu, središnjoj Aziji i Iranu – međunarodna dimenzija Europske godine kulturne baštine**, zajednička suradnja koju su u listopadu 2018. pokrenuli EU i UNESCO kako bi se ojačao doprinos kulture održivom razvoju putem razvoja turizma koji se temelji na baštini radi kvalitetnih iskustava posjetitelja duž koridora baštine Puta svile u zemljama korisnicama,
- **Procultura – promicanje zapošljavanja i ostvarivanja prihoda u kulturnim podsektorima glazbe, izvedbene umjetnosti te književnosti za djecu/mlade i izdavaštva u Africi portugalskoga govornog područja** (zemlje PALOP-a) i Timor-Lesteu,
- **Inicijativu za izgradnju identiteta i dijeljenje poslovanja** – njome se rješavaju neki od temeljnih uzroka osjetljivosti i nezakonite migracije jačanjem produktivnih sektora koji doprinose izgradnji identiteta (kao što su kulturni i kreativni sektori i industrije) te razmatranjem lanaca vrijednosti tržišta koja se odnose na način života i dijeljenjem proizvoda njihove kreativnosti zahvaljujući pristupu novih tržištima,
- **CreatiFI** – tom se inicijativom kulturne i kreativne industrije podupiru pri pristupu financiranju na temelju jamstava i zajmova te se podupire izgradnja kapaciteta financijskih posrednika u državama iz Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država,
- **Mehanizam stručne pomoći EU-a i UNESCO-a** – tim se projektom podupiru tehnička pomoć i istorazinski mehanizmi za razmjenu znanja i primjera najbolje prakse radi jačanja politika i institucionalnih okvira za kulturne i kreativne industrije. Njime se nastoje pružiti održivi sustavi upravljanja za kulturu, što pomaže u razvoju kulturnih i kreativnih industrija koje doprinose uključivom socijalnom razvoju i smanjenju siromaštva.

Buduće mjere:

- potpora za kulturne politike i institucionalna okruženja za kulturnu i kreativnu industriju, pri čemu se prikupljaju dokazi za **razvoj kulturnih tematskih pokazatelja i politika**,
- potpora za **suradnju u području kulture** između Afrike i Europe te za kulturnu baštinu u supsaharskoj Africi **radi održivog razvoja, mira, otvaranja novih radnih mjesta i rasta**.

H. Politika susjedstva i proširenja

Okvir politike i glavni prioriteti

U **Novoj europskoj agendi za kulturu** naglašava se da bi se promicanje kulture i međukulturni dijalog trebali iskoristiti kao pokretači kohezije i socioekonomskog razvoja. U skladu sa Zajedničkom

komunikacijom *Ususret Strategiji EU-a za međunarodne kulturne odnose* kultura i međukulturni dijalog imaju važne uloge u promicanju pomirenja. To se odražava u raznolikim dokumentima politike za svaku regiju susjedstva.

U regionalni višegodišnji okvirni program za Južno susjedstvo, tj. u okviru njegova prioritetnog područja 1. „Ljudski razvoj, dobro upravljanje i vladavina prava”, uključen je posebni cilj br. 4 – **poduprijeti kulturu kao preduvjet za ljudski razvoj i bolju kvalitetu života**. EU će podupirati kulturu kao ključan element života u zajednici i neophodnu komponentu procesa izgradnje zajednice.

Osim toga, u Novoj europskoj agendi za kulturu navodi se da će Komisija promicati kulturne i kreativne sektore na zapadnom Balkanu, među ostalim upotrebom Instrumenta pretpristupne pomoći, te razviti strategije za kulturnu suradnju na regionalnoj razini, počevši sa zemljama zapadnog Balkana.

U Komunikaciji *Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana suradnja EU-a sa zapadnim Balkanom* („strategija za zapadni Balkan”) ističe se da su regionalna suradnja i dobrosusjedski odnosi na zapadnom Balkanu važni preduvjeti za napredak na putu prema pristupanju EU-u i za promicanje socioekonomskog razvoja u toj regiji putem kulture. Jačanje suradnje u području kulture s tim regijama i unutar njih jedna je od mjera kojom se podupire 6. vodeća inicijativa strategije za zapadni Balkan.

Kad je riječ o Istočnom partnerstvu, u zajedničkom radnom dokumentu službi *Oporavak, otpornost i reforma: prioriteti Istočnog partnerstva nakon 2020.* objavljenom u srpnju 2021., u okviru predloženog prioriteta „Ulaganje u ljude i znanje” utvrđuju se sljedeći ciljevi:

- maksimiziranje **potencijala kulturnih i kreativnih industrija kao pokretača za socioekonomski razvoj**,
- jačanje **kulturne suradnje i međukulturnog dijaloga**, među ostalim povećanjem sudjelovanja u programu Kreativna Europa, projektu EU4Culture i drugim inicijativama.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

- **Thaqafa Daayer Maydoor** četverogodišnji je regionalni program (2020.–2024.) kojim se promiče kulturni ekosustav u Južnom partnerstvu.
- **CREACT4MED** je četverogodišnji regionalni program (2020.–2024.) čiji je sveukupni cilj jačanje uloge kulture i kreativnosti kao sredstva za poticanje zapošljavanja i otpornosti. Usredotočen je na mlade i poduzetnice u Južnom susjedstvu.
- Cilj je **sastavnice programa Kreativna Europa za zapadni Balkan** povećati financijsku potporu za kulturne organizacije na zapadnom Balkanu uspostavljanjem namjenske sastavnice za zapadni Balkan u okviru programa Kreativna Europa. To je provedeno posebnim pozivom na podnošenje prijedloga u okviru kojeg su se financirali projekti u diversificiranom portfelju sektora. To je uključivalo prevođenje i izdavaštvo, arhitekturu, videoumjetnost, slikarstvo i crtanje, kazalište, ples, grafičke umjetnosti, glazbu, nematerijalnu kulturu, muzeje ili povijesna mjesta i zgrade.
- **Regionalnim programom za kulturu i kreativnost na zapadnom Balkanu**, uz proračun od 8 milijuna EUR i u skladu sa strategijom za zapadni Balkan, nastoji se promicati međukulturni dijalog i povećati socioekonomski učinak na kulturni i kreativni sektor na zapadnom Balkanu.
- Projektom **EU4Culture** nastoji se učiniti kulturu pokretačem rasta i socijalnog razvoja u čitavoj regiji Istočnog partnerstva. Njime se podupire veća uloga kulturnog sektora kao čimbenika gospodarskog razvoja. Na temelju njegova međuregionalnog pristupa njime se potiču međukulturni dijalog i razmjena znanja širom zemalja Istočnog partnerstva te se poboljšava lokalno upravljanje u kulturnom sektoru.

Buduće mjere:

- u tijeku je priprema **novog kulturnog programa za Južno susjedstvo** za 2023., pri čemu će EU podupirati kulturne radnike kao pokretače izgradnje zajednice.

I. Obrazovanje i politike za mlade

Koalicija „Obrazovanje za klimu” zajednički je stvorena inicijativa odozdo prema gore za suradnju s obrazovnom zajednicom na razini EU-a te na nacionalnoj i lokalnoj razini. Riječ je o vodećoj inicijativi za komunikaciju o uspostavi europskog prostora obrazovanja do 2025. i najvažnijem instrumentu za djelotvorno sagledavanje i dijeljenje inicijativa i projekata koje je pokrenula obrazovna zajednica kako bi se podupro prelazak na klimatsku neutralnost. To se posebice odnosi na razvoj „zelenih vještina” i promjena u ponašanju te na uspostavljanje veza s drugim inicijativama, kao što su klimatski pakt ili novi europski Bauhaus.

Strategija EU-a za mlade okvir je za suradnju EU-a u području mladih za razdoblje 2019.–2027. na temelju Rezolucije Vijeća od 26. studenoga 2018. U okviru 11 ciljeva za mlade i tri stupa (uključivanje, povezivanje i osnaživanje) cilj je te strategije smisleno građansko, gospodarsko, socijalno, kulturno i političko sudjelovanje mladih. Njome se podupire razvoj kreativnosti među mladima, kao i njihov pristup kulturi i kreativnim alatima. Cilj joj je i staviti na raspolaganje nove tehnologije kako bi se osnažilo kreativnost i inovativnost među mladima te potaknulo interes za kulturu, umjetnost i znanost.

Komisija podupire te ciljeve u okviru svojih programa financiranja, politika i studija:

- programom Erasmus+ podupiru se kreativnost i inovacije u sklopu projekata suradnje,
- europskim snagama solidarnosti podupire se europska kulturna baština putem projekata volontiranja,
- Zaključci Vijeća o pristupu mladih kulturi (studen 2010.),
- Zaključci Vijeća o poticanju kreativnog i inovativnog potencijala mladih (svibanj 2012.).

Osim toga, 2022. je **Europska godina mladih**, što ukazuje na važnost europskih mladih ljudi u izgradnji bolje budućnosti koja bi bila zelenija, uključivija i digitalna. Njome se mladima daje prilika da uče, dijele svoje vizije, upoznaju ljude i sudjeluju u aktivnostima širom Europe. Sadržava devet područja politike, uključujući „kulturu”, primjerice uz provedbu vodeće inicijative „Mladi otkrivaju kulturu 2022. zahvaljujući inicijativi DiscoverEU”.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

- U veljači 2022. Koalicija „Obrazovanje za klimu” pokrenula je, u bliskoj suradnji s novim europskim Bauhausom, zajednički poziv za iskazivanje interesa obrazovnih i znanstvenih ustanova da razviju vlastite projekte novog europskog Bauhauusa, u kojima bi se kombinirali dizajn, održivost i novi pristupi poučavanju.
- Promicanje kulturne baštine među mladim putnicima inicijative DiscoverEU (Erasmus+), uključujući sastanke u okviru te inicijative širom Europe.
- Donošenje u Vijeću Komisijina Prijedloga preporuke Vijeća o učenju za okolišnu održivost u svibnju 2022.⁵² Time se zemlje potiče da uspostave učenje za zelenu tranziciju i održivi razvoj kao jedno od prioritarnih područja u politikama i programima za obrazovanje i osposobljavanje.
- Snažan fokus na zelenoj tranziciji kao dijelu strateških prioriteta europskog prostora obrazovanja⁵³ i na promicanju, u sklopu agende EU-a za preobrazbu obrazovanja, pristupa STEAM: integriranje područja znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM) s naukama⁵⁴.

⁵² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/hr/pdf>

Buduće mjere:

- osiguranje **naknadnih djelovanja nakon Europske godine mladih 2022.**,
- nastavak **potpore u okviru programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti** za kulturu, kreativnost i inovacije, kao i poticanje učenja o vrijednostima i baštini EU-a,
- daljnje promicanje vodeće inicijative **DiscoverEU**,
- povećanje **sinergija između Koalicije „Obrazovanje za klimu” i drugih relevantnih politika** te inicijativa za održivost i mjera u području klime.

J. Politike jedinstvenog tržišta i industrijske politike

Okvir politike i prioriteta

U europskoj industrijskoj strategiji i njezinoj ažuriranoj verziji⁵⁵ utvrđuje se 14 industrijskih ekosustava, a jedan su od njih kulturne i kreativne industrije. Pristupom za industrijske ekosustave – koji obuhvaća sve javne i privatne subjekte koji djeluju u određenom lancu vrijednosti (od najmanjih *start-up* poduzeća do najvećih društava, od akademske do istraživačke zajednice, od pružatelja usluga do dobavljača) – nastoji se pomoći kulturnim i kreativnim industrijama da se oporave i prošire te da se pritom iskoristi zelena i digitalna tranzicija⁵⁶.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

Naročito je relevantan **projekt partnerstva WORTH**⁵⁷ jer je posvećen **razvoju pametnijeg, održivijeg i uključivijeg rasta na temelju rješenja oblikovanja** tako što se pomaže MSP-ovima u industrijama koje se odnose na način života da pronađu zelena i uključiva rješenja za poboljšanje svojih poslovnih procesa, proizvoda i usluga. MSP-ovi čine 99 % svih poduzeća u EU-u, a u njima je otvoreno približno 85 % novih radnih mjesta u proteklih nekoliko desetljeća. Često se suočavaju s poteškoćama pri pronalaženju zelenih, digitalnih i uključivijih rješenja te pri održavanju konkurentnosti. Stoga se projektom WORTH pruža posebna podrška za MSP-ove u obliku inkubacijskog programa⁵⁸ za poslovna partnerstva između dizajnera, proizvođača/obrtnika i pružatelja tehnoloških usluga kako bi se razvile nove poslovne ideje. Usredotočen je na industrije koje se odnose na način života, uključujući tekstil i odjeću, obuću, kožu i krzno, namještaj, uređenje doma, nakit i modne dodatke. **Poslovna partnerstva moraju se suočiti s izazovima u skladu s ciljevima održivog razvoja, kao što su kružno/zeleno gospodarstvo ili socijalne inovacije.** Od 2017. u okviru projekta partnerstva WORTH već je podržano 217 transnacionalnih partnerstava, a do 2025. podržat će se oko 135 novih partnerstava.

⁵³ [EUR-Lex – 52020DC0625 – HR – EUR-Lex \(europa.eu\)](#): COM(2020) 625 final.

⁵⁴ U ovom kontekstu pojam „umjetnost” ima široko značenje te obuhvaća kreativne umjetnosti, kulturu i jezike, ali i humanističke i društvene znanosti. Cilj je povećati interdisciplinarnost i istaknuti relevantnost STEM-a za okolišne, kulturne, gospodarske i društvene izazove putem učenja i poučavanja u stvarnim uvjetima.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_hr i COM(2021) 350 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0350&from=HR>.

⁵⁶ *Annual Single Market Report 2021* (Godišnje izvješće o jedinstvenom tržištu za 2021.), str. 98.–104.: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf.

⁵⁷ [Projekt partnerstva WORTH \(europa.eu\)](#).

⁵⁸ Taj inkubacijski program uključuje: (a) financijsku potporu, (b) savjetovanje o poslovnoj strategiji i tehnološkom razvoju, (c) pravno savjetovanje o pravima i zaštiti intelektualnog vlasništva, (d) sudjelovanje na izložbama i sajmovima, (e) umrežavanje i profesionalne veze te (f) savjete o financijskim mogućnostima ili mogućnostima financiranja.

Osim toga, Komisija podupire kulturne i kreativne industrije, osobito kreativna poduzeća i poduzetnike, u okviru međusektorskih poslovnih mreža za potporu: Europske poduzetničke mreže (EEN)⁵⁹ i platforme za suradnju klastera⁶⁰ (podupiranje MSP-ova, umrežavanje, internacionalizacija, međusobno povezivanje poduzeća itd.). Određenim djelovanjima potiču se vještine, profesionalizacija i radno osposobljavanje putem:

- programa Erasmus za mlade poduzetnike⁶¹ (olakšavanje razmjene poduzetničkog i upravljačkog iskustva, podupiranje profesionalizacije, vještina i osposobljavanja na radnom mjestu),
- mobilizacije dionika radi uspostavljanja velikog partnerstva za vještine za ekosustav kulturnih i kreativnih industrija, koje je zaživjelo 28. travnja 2022. u okviru Pakta za vještine⁶² i koje uključuje više od stotinu članova koji intenzivno rade na usavršavanju radne snage i privlačenju talenata u kulturne i kreativne industrije.

Buduće mjere:

u okviru **projekta partnerstva WORTH**:

- provedba programa mentorstva za odabranih 65 transnacionalnih partnerstava (2022.),
- pokretanje poziva za iskazivanje interesa za odabir novih partnerstava 2023.,
- povećanje vještina radi konkurentnog i održivog razvoja kulturne i kreativne industrije u digitalnim okruženjima i zelene tranzicije.

K. Istraživanja i inovacije

Okvir politike i glavni prioriteti

U sklopu okvirnog programa EU-a Obzor 2020. (2014.–2020.) stavljeno je na raspolaganje 77 milijardi EUR za istraživanja i inovacijske aktivnosti na temelju njegova tri prioriteta: izvrsne znanosti, vodećeg položaja u industriji i društvenih izazova. Kultura je prvenstveno uključena u okvir „društvenih izazova”. Okvirni program Obzor Europa za razdoblje 2021.–2027. obuhvaća poseban klaster za istraživanja pod nazivom „**Kultura, kreativnost i uključivo društvo**”. Klaster 2 ima ukupan proračun od 2,28 milijardi EUR, s time da je 400 milijuna EUR dostupno od 2021. do 2022., te je usmjeren na tri područja djelovanja relevantna za ciljeve održivog razvoja: demokraciju i upravljanje; kulturnu baštinu i kulturne i kreativne industrije te društvenu i gospodarsku transformaciju. U tom se klasteru posebna pažnja posvećuje „podupiranju pojave novih oblika kulturnog izražaja”.

Strateške aktivnosti i najvažniji primjeri

U okviru destinacije 2 za **kulturnu baštinu i kulturne i kreativne industrije** putem poziva iz 2021. i 2022. uloženo je više od 100 milijuna EUR u tri glavna stupa, odnosno za zelene, digitalne i inovacijske aktivnosti, pri čemu je kultura pokretač ciljeva održivog razvoja na različite načine, te se uzimaju u obzir gospodarska konkurentnost i inovacije, socijalna kohezija i uključivanje, okolišna održivost i mjere u području klime. Istraživačkim i inovacijskim aktivnostima na temelju te destinacije nastoji se bolje zaštititi, očuvati i obnoviti europsku kulturnu baštinu, promicati umjetnost i povećati konkurentnost

⁵⁹ Europska poduzetnička mreža | Europska poduzetnička mreža (europa.eu).

⁶⁰ Početna stranica | Europska platforma za suradnju klastera.

⁶¹ https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_en

⁶² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1534&langId=hr> i https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en.

europskih kulturnih i kreativnih industrija upotrebom zelenijih i digitaliziranih/najsuvremenijih tehnologija.

Prvi program rada za razdoblje 2021.–2022. uključivao je istraživačke aktivnosti u kojima su kulturne i kreativne industrije bile pokretači inovacija i u kojima je bilo potrebno aktivno sudjelovati i biti uključen u njih u multidisciplinarnim i međusektorskim istraživačkim suradnjama. Glavne teme uključivale su:

- zelene tehnologije i materijale za kulturnu baštinu,
- participativno upravljanje muzejima i kulturnim ustanovama i njihovo održivo financiranje,
- kulturne i kreativne industrije kao pokretače inovacija i konkurentnosti,
- očuvanje i unapređenje kulturne baštine s pomoću naprednih digitalnih tehnologija,
- tradicionalne zanate za budućnost,
- konkurentan, pravedan i održiv europski glazbeni ekosustav,
- međunarodnu konkurentnost europske filmske industrije,
- utjecaj klimatskih promjena i prirodnih opasnosti na kulturnu baštinu,
- igre i kulturu koje oblikuju naše društvo,
- novi europski Bauhaus – oblikovanje zelenijeg i pravednijeg načina života u kreativnim i uključivim društvima putem arhitekture, dizajna i umjetnosti.

Nadalje, Europski institut za inovacije i tehnologiju (EIT) imenovao je 22. lipnja 2022. **zajednicu znanja i inovacija (ZZI) posvećenu kulturnim i kreativnim sektorima i industrijama (EIT za kulturu i kreativnost)**. Njome će se okupiti ključne aktere iz višeg obrazovanja te istraživačke i poslovne zajednice kako bi se iskoristio inovacijski potencijal relevantnih sektora. ZZI će usto olakšati digitalnu, zelenu i socijalnu tranziciju.

Osim navedenog klastera i mjera usmjerenih na kulturne i kreativne sektore i industrije u okviru programa Obzor Europa, postoje i međusobne povezanosti između kulture i ciljeva istraživanja održivosti na temelju **klastera 5 „Klima, energija i mobilnost”**. Postoje posebne teme i namjenske mjere za primjenu strategija za energetske učinkovitu obnovu povijesnih zgrada, osobito u okviru **destinacije 4** tog klastera. Ona je usmjerena na *zgrade i industrijske objekte u energetskej tranziciji* te se njome nastoji postići učinkovitiji i održiviji fond zgrada zahvaljujući njihovoj obnovi i modernizaciji. Usto, u okviru destinacije 4 partnerstvom za zajedničke programe **Built4people** namjeravaju se financirati projekti istraživanja i inovacija za „održiv izgrađeni okoliš s ljudima u središtu pozornosti”, u kojima se okupljaju javni i privatni dionici kako bi se stvorili istraživački i inovacijski putevi prema održivosti i boljem životu. Tim se pristupom, zajedno s fokusom na održivost, uvodi socijalna i kulturna dimenzija u aktivnosti i teme koje se financiraju u okviru tog partnerstva, što je uvelike u skladu s načelima novog europskog Bauhauusa za izgrađeni okoliš (primjerice u vezi s kulturnom baštinom i kvalitetom iskustva). Među glavnim očekivanim učincima destinacije 4 postoji namjera da se postigne kvalitetniji, cjenovno pristupačniji i uključiv izgrađeni okoliš uz ublažavanje klimatskih promjena i očuvanje okoliša, zaštitu kulturne baštine, uzimanje u obzir održivosti, kružnosti i estetike te istodobno osiguranje boljih životnih uvjeta. Nadalje, relevantne inicijative povezane s „gradovima kulture”⁶³, koje se temelje na klsterskim projektima u okviru programa Obzor 2020., stvorile su osnovu za nekoliko mjera za suradnju pod vodstvom zajednice. Imaju važnu ulogu u transformaciji povijesnih urbanih područja i promicanju rješenja za revitalizaciju urbanih područja nakon pandemije bolesti COVID-19. Primjerice, Komisija je 2020. koordinirala rad stručne skupine programa Obzor 2020. na temu „Grad po mjeri ljudi: mogućnosti

⁶³ Vidjeti Manifest europskih gradova u okviru programa Obzor 2020.

za građane putem istraživanja i inovacija”⁶⁴ te je sastavila pregled svih urbanih inicijativa, uključujući one koje se odnose na kulturu, u izvješću *Yearly Mapping Report: EU research & innovation for and with cities* (Godišnje pregledno izvješće: Istraživanja i inovacije EU-a za gradove i uz njih) (lipanj 2021.)⁶⁵.

Buduće mjere:

Klaster 2 programa Obzor Europa (destinacija 2 za kulturnu baštinu i kulturne i kreativne industrije):

- daljnja potpora za **tri područja zelenih, digitalnih i inovacijskih aktivnosti uz uzimanje u obzir UN-ovih ciljeva održivog razvoja**, posebice širenjem mogućnosti za digitalnu suradnju i zajedničko stvaranje kojima se ispunjavaju potrebe europskih stručnjaka i istraživača za kulturnu baštinu od 2023. nadalje putem razvoja Europskog suradničkog oblaka za kulturnu baštinu (ECCCH) u europskoj nadležnosti,
- obnova i očuvanje kulturne baštine pokrenut će razvoj **novih ekološki prihvatljivih tehnologija i metoda kako bi Europa postala predvodnik u održivom upravljanju kulturnom baštinom**,
- objava poziva na podnošenje prijedloga s temama **kulturnih i kreativnih industrija kao pokretača uključive klimatske tranzicije, uz integraciju održivosti**, uključivanja i estetike kao temeljnih vrijednosti novog europskog Bauhauasa, kao i s temama povezanim s kulturnim turizmom radi potpore održivom razvoju ruralnih i udaljenih područja,
- razvoj okvira za **holistički pristup istraživanjima i inovacijama koji doprinose okolišnoj, socijalnoj i kulturnoj održivosti** kulturne baštine na razini koju nijedna država članica ni Europska komisija ne bi mogle postići same.

Klaster 5 programa Obzor Europa:

- destinacija 4 uključivat će temu o osiguranju dugoročne održivosti **povijesnih zgrada za prelazak na čistu energiju u nadolazećem programu rada**.

EIT – ZZI za kulturne i kreativne sektore i industrije

- 2023.: godina početka rada EIT-ova ZZI-ja za kulturu i kreativnost⁶⁶.

L. Digitalno gospodarstvo i društvo

Komisija je 10. studenoga 2021. objavila Preporuku o **zajedničkom europskom podatkovnom prostoru za kulturnu baštinu**. Njome se nastoji olakšati uspostavljanje zajedničkog europskog podatkovnog prostora za kulturnu baštinu i tako institucijama kulturne baštine pomoći da ubrzaju rad na digitalizaciji i očuvanju te iskoriste mogućnosti koje pruža digitalna transformacija. Cilj je potaknuti ponovnu upotrebu digitaliziranih kulturnih dobara, naročito u 3D obliku, u raznim važnim područjima kao što su obrazovanje, održivi turizam te kulturni i kreativni sektori, uz pozitivan učinak na gospodarski rast. Zajednički europski podatkovni prostor za kulturnu baštinu nadovezat će se na europsku infrastrukturu digitalnih usluga i proširiti njezine trenutačne funkcionalnosti.

⁶⁴ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/5b85a079-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

⁶⁵ [Izvješće EU research & innovation for and with cities \(Istraživanja i inovacije EU-a za gradove i uz njih\) – Ured za publikacije EU-a \(europa.eu\).](https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF)
<https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>

⁶⁶ <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>

Usto, 3D digitalizacija kulturnih dobara može biti izvor relevantnog znanja o posljedicama klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama (3D tehnologija omogućuje nedestruktivnu analizu dobara, vizualizaciju oštećenja i informacije za restauraciju, konzervaciju itd.). Kulturna dobra u 3D obliku mogu biti od ključne važnosti i za povećanje otpornosti na klimatske promjene i podupiranje preventivne konzervacije spomenika, zgrada i lokaliteta kulturne baštine.

Podatkovnim prostorom za kulturnu baštinu pridonijet će se i cilju održivog razvoja br. 4 (kvalitetno obrazovanje) jer će se digitalnim kulturnim dobrima u podatkovnom prostoru ujedno pružiti više perspektiva povijesnog, znanstvenog i kulturnog razvoja u Europi i šire.

Digitalizacija kulturnih dobara i njihova ponovna upotreba mogu dovesti do otvaranja novih radnih mjesta ne samo u sektoru kulturne baštine, već i u drugim kulturnim i kreativnim sektorima (primjerice u industriji računalnih igara i filmskoj industriji), čime se doprinosi cilju održivog razvoja br. 8 (dostojanstven rad i gospodarski rast). Podatkovni prostor za kulturnu baštinu ojačat će suradnju, partnerstva i angažman s mrežama partnera za podatke (primjerice muzeji, galerije, knjižnice, arhivi širom Europe), agregatorima i stručnjacima koji rade u području digitalne kulturne baštine, što dovodi do gospodarskog rasta.

Osim toga, podatkovni prostor za kulturnu baštinu doprinijet će cilju održivog razvoja br. 9 (industrija, inovacije i infrastruktura) jer će se njime ojačati inovacije i stvaranje novih usluga i aplikacija upotrebom i ponovnom upotrebom digitaliziranih kulturnih dobara u raznim važnim područjima (npr. obrazovanje, pametni gradovi i okolišno modeliranje, održivi turizam – uz podatkovni prostor za turizam – te kulturni i kreativni sektori). Kvalitetna digitalizirana kulturna dobra pružaju nove načine digitalnog korištenja kulturnog sadržaja i uživanja u njemu putem zajedničkog uređivanja zbirke, zajedničkog oblikovanja i skupnog financiranja, čime se omogućuje sudjelovanje javnosti.

Kad je riječ o području audiovizualne politike, u sklopu akcijskog plana za medije i audiovizualne medije donesenog u prosincu 2020.⁶⁷ pokrenut je **alat za zajedničku metodologiju za kalkulatore CO₂ u audiovizualnim produkcijama u europskoj audiovizualnoj industriji** (mjera 6. za ozelenjivanje za 2023.). Njime se ujedno podržala **kampanja informiranja za promicanje raznolikosti iza kamere u audiovizualnoj industriji**, čime joj se pomaže da se prilagodi društvenim promjenama (mjera 8. za raznolikost).

Buduće mjere:

- uvođenje **podatkovnog prostora za kulturnu baštinu**,
- daljnja provedba **akcijskog plana za medije i audiovizualne medije**.

M. Mjere u području klime i politika zaštite okoliša

Okvir politike i ključni prioriteti

Komisija je 2020. u sklopu europskog zelenog plana pokrenula **europski klimatski pakt**. U njemu se priznaje važnost djelovanja odozdo prema gore te uključivanja građana iz svih generacija i lokalnih zajednica u prelazak na održivo i klimatski neutralno društvo. Tom se inicijativom putem njezinih aktivnosti nastoji poduprijeti inicijative odozdo prema gore pružanjem informacija o klimatskoj tranziciji, razvijanjem prostora za suradnju dionika i građana te pomaganjem u pokretanju novih inicijativa.

U okviru klimatskog pakta građani i zajednice mogu predstaviti svoje mjere u području klime i preuzimati obveze za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu njima putem platforme *Count Us In*.

⁶⁷ [IMMC.COM%282020%29784%20final.ENG.xhtml.1_EN_ACT_part1_v8.docx \(europa.eu\)](#).

Cilj je tih alata povezati se s građanima na zajedničkom stvaranju lokalnih klimatskih narativa, uzimajući u obzir kulturnu baštinu i kontekst, te zajedno osmisliti prototip djelovanja u lokalnoj zajednici. Klimatski pakt podupire zajedničko stvaranje inovativnih procesa za lokalne zajednice, kao što je komunikacija oblikovatelja politika s građanima kako bi se ojačao njihov položaj tako što bi preuzeli ulogu posrednika u raspravama o klimatskim promjenama i zaštiti okoliša u gradovima. Dodana vrijednost klimatskog pakta je to što se njime potiče suradnja između različitih strana (primjerice umjetnika, kulturnih centara, NVO-a, lokalnih vlasti i poduzeća) radi postizanja zajedničkih ciljeva.

Umjetnici, utjecajne osobe, gradonačelnici i svi građani posvećeni borbi protiv klimatskih promjena mogu postati **ambasadori klimatskog pakta** i poduprijeti rad koji je već u tijeku u njihovim zajednicama. Preuzimanje uloge ambasadora dodatan je način za informiranje, nadahnjivanje i podupiranje mjera u području klime u lokalnim zajednicama i mrežama.

Kad je riječ o okolišnim politikama, transformativna promjena u našim društvima i gospodarstvima, koja je potrebna za ostvarenje zelenog plana, nije moguća bez sudjelovanja čitavog društva. To zahtijeva promjenu društvenih normi, vrijednosti i percepcija, točnije promjenu kulture, kako se priznaje u prioritetima zelenog plana. Slično tome, radom na informiranju o bioraznolikosti promiču se osnovno znanje o prirodi, empatija, solidarnost i briga za prirodu, kao i interdisciplinarni pristupi koji ljudima pomažu da razumiju međupovezanost gospodarskog, socijalnog i prirodnog sustava.

Obilježja krajolika, bioraznolikost i zaštićena područja prirode EU-a (Natura 2000) čine njegovu nematerijalnu baštinu i temelj za našu budućnost. U najnovijoj anketi Eurobarometra *Attitudes of Europeans towards Biodiversity* (Stajališta Europljana o bioraznolikosti) potvrđuje se da je Europljanima istinski stalo do prirode i bioraznolikosti te da očekuju da će EU djelovati kako bi ih zaštitio. Konkretno, mjere koje se najčešće navode kao važne uključuju obnovu prirode i bioraznolikosti kako bi se nadoknadila šteta te bolje informiranje građana o važnosti prirode i bioraznolikosti. U toj se istoj anketi pokazalo da malo građana zna za mrežu Natura 2000 te za nastojanja EU-a i država članica da ih zaštite.

Zbog tog se razloga u **strategiji EU-a za bioraznolikost do 2030.** naglašava važnost većeg znanja o bioraznolikosti i integracije bioraznolikosti i ekosustava u školski sustav, visoko obrazovanje i strukovno osposobljavanje. U međunarodnim pregovorima o globalnom okviru za bioraznolikost nakon 2020. Komisija iznova ustraje na važnosti kulturnih sektora i sudjelovanja dionika u obrazovanju, medijima, umjetnosti i kulturnom sektoru.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

- **Nagrade za zelenu prijestolnicu Europe** (za veće gradove) i **za zeleni list** (za gradove s manje od 100 000 stanovnika) i njihova usmjerenost na angažman i sudjelovanje građana omogućuju mnogo prostora za kulturne i obrazovne aktivnosti na temu održivosti. Te se nagrade financiraju u okviru programa LIFE i njima se podupire provedba zelenog plana na terenu na urbanoj razini. Gradovi pobjednici predvodnici su zelene tranzicije i mogu poslužiti drugima kao uzor. Dobitnici nagrade za zelenu prijestolnicu (jedan godišnje) primaju 600 000 EUR, a dobitnici nagrade za zeleni list (najviše dva godišnje) 200 000 EUR. Tom se nagradom podupire i potiče gradove pobjednike da tijekom godine organiziraju niz aktivnosti i projekata. Oni obično uključuju obrazovnu potporu u školama ili za mlade, umjetničke projekte ili projekte održivosti za građane, umjetničke izložbe na temu umjetnosti i zaštite okoliša itd.⁶⁸ Svečanosti dodjele nagrada obično uključuju kulturna događanja i prezentacije. Gradovi su naveli da ta titula nosi mnoge koristi, uključujući veću popraćenost u međunarodnim medijima, veći zamah u gradu za daljnje povećanje okolišne održivosti ili veću privlačnost kao turističko odredište.

⁶⁸ Primjerice, projekt kampiranja u planinama kako bi se mlade ljude osvijestilo o klimatskim promjenama: *Une expérience inédite: bivouaquer à la Bastille! – J'agis – Je rêve* (Dosad neviđeno iskustvo: kampiranje kod utvrde Bastille! – Djelujem – Sanjam) (greengrenoble2022.eu).

- **Suradnja s prirodoslovnim i znanstvenim muzejima, botaničkim i zoološkim vrtovima i akvarijima u okviru globalne koalicije „Ujedinjeni za bioraznolikost”.** Tom se koalicijom, koju od ožujka 2020. koordinira Komisija, okupljaju navedene ustanove i organizacije te je otvorena i za istraživačke centre i sveučilišta, prirodne rezervate i zaštićena područja širom svijeta te muzeje svih kategorija, kao što su umjetnički ili povijesni muzeji ili muzeji arhitekture. Poziva ih se da udruže snage i zalažu se za informiranje o ekološkoj krizi, ukazujući na važnost prirode za čovječanstvo. Koalicija sad obuhvaća 51 zemlju i područje te sačinjava zajednicu od 323 organizacije, parka prirode i zaštićena područja, akvarija, botanička i zoološka vrta, muzeja (uključujući umjetničke muzeje), istraživačka centra i sveučilišta kako bi se podupro politički zamah zajedno s drugim globalnim političkim koalicijama za prirodu.
- **Obrazovni alat o zaštiti prirode:** u sklopu šireg projekta za informiranje o potrebi za zaštitom prirode taj alat za obrazovne stručnjake pomaže im da se povežu s tinejdžerima u vezi sa zaštitom prirode u Europi. Nudi niz aktivnosti na otvorenom ili u zatvorenom prostoru koje su podijeljene u četiri modula: i. kako smo povezani s prirodom, ii. istraživanje prirode Europe, iii. kako štitimo prirodu u Europi i iv. sudjelovanje u zaštiti prirode. Mnoge su aktivnosti potkrijepljene podacima i informacijama dostupnima u bazama podataka i preglednicima europskog prostora obrazovanja. Alat je dostupan na svim jezicima EU-a⁶⁹. Očekivani rezultati uključuju: informiranje među tinejdžerskom populacijom te doprinos razumijevanju politika EU-a za zaštitu prirode, direktiva o zaštiti prirode i mreže Natura 2000 te poticanje mladih na sudjelovanje u zaštiti prirode.
- **Sinergije između zaštite područja mreže Natura 2000 i kulturne baštine:** kao jedan od rezultata akcijskog plana EU-a za prirodu, ljude i gospodarstvo te kao nastavak za Europsku godinu kulturne baštine 2018. Komisija je objavila izvješće *Natural and cultural heritage in Europe: Working together within the Natura 2000 network* (Prirodna i kulturna baština u Europi: suradnja u okviru mreže Natura 2000)⁷⁰. U tom se izvješću istražuju prostorna preklapanja između prirodnih i kulturnih lokaliteta, raspravlja se o njihovim zajedničkim prijetnjama i izazovima te mogućnostima dostupnima u okviru različitih fondova EU-a za pokretanje zajedničkih inicijativa za prirodu i kulturu. Ujedno se utvrđuju preporuke o tome kako svladati izazove i kako promicati integrirano upravljanje i povezane socioekonomske koristi.

Komisija je objavila interaktivnu kartu koja korisnicima omogućuje da istraže preklapanja između mreže Natura 2000 i lokaliteta svjetske baštine⁷¹. Prikupljen je i niz studija slučaja kako bi se pokazali praktični primjeri različitih aspekata uspješnog integriranog upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom u područjima Natura 2000⁷². Jedan od glavnih ishoda takve integracije mogla bi biti veća sposobnost lokaliteta kulturne i prirodne baštine da privuku posjetitelje. To bi pak moglo imati kaskadni učinak na lokalno gospodarstvo zahvaljujući novim mogućnostima za održivi turizam, poduzeća i razvoj na tim mjestima. To može dovesti do većeg prihvatanja ograničenja povezanih sa zaštitom lokaliteta prirodne i kulturne baštine.

Buduće mjere:

- **pokretanje kampanje za informiranje o održivom tekstu** u kontekstu europske strategije za održivi i kružni tekstil kako bi EU imao ulogu predvodnika u svladavanju izazova kreativnih sektora (dizajn, tekstil i moda) te važnosti proizvodnje tekstila i mode u kružnom gospodarstvu EU-a,

⁶⁹ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/e33a1119-8fa2-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-hr>

⁷⁰ *Natural and Cultural Heritage report 2019_WEB.pdf* (europa.eu).

⁷¹ Istraživanje mreže Natura 2000 (arcgis.com).

⁷² *Europe's cultural and natural heritage in Natura 2000* (Kulturna i prirodna baština Europe u okviru mreže Natura 2000) – Ured za publikacije EU-a (europa.eu).

- **naglašavanje** okolišnih, gospodarskih i zdravstvenih koristi te strategije i njezina doprinosa sve većoj resursnoj neovisnosti i otpornosti EU-a te nuđenje praktičnih rješenja u svim fazama životnog ciklusa tekstila i za sve potrošače, što će pridonijeti ostvarenju vizije strategije EU-a za tekstil,
- **osiguranje sudjelovanja** mladih, uključujući mlade dizajnere, utjecajne osobe i umjetnike, u komunikacijskim kampanjama protiv brze mode u Europi,
- **razvoj preglednika karte kako bi se doprinijelo smanjenju učinka poplava na lokalitete kulturne baštine:** pri provedbi preliminarnih procjena poplavnih rizika na temelju Direktive o poplavama države članice ne razmatraju uvijek lokalitete kulturne baštine kojima prijeti rizik. To je možda zato što je potrebno poboljšati procjene. Komisija će uskoro pružiti preglednik karte u kojem će se poplavna područja prikazati u odnosu na, među ostalim, kulturnu baštinu.

N. Poljoprivredna politika

Okvir politike i najvažniji primjeri

Strateški planovi (2023.–2027.) država članica⁷³ u okviru zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) mogu uključivati određena ulaganja usmjerena na kulturu: time je obuhvaćen i razvoj EU-ovih sustava oznaka zemljopisnog podrijetla⁷⁴ za poljoprivredne proizvode te hranu, vina i žestoka pića. U okviru ZPP-a podupiru se poljoprivreda i poljoprivrednici putem potpore dohotku, tržišnih mjera i ruralnog razvoja. Ruralnim razvojem posebno se jača socioekonomska, sociokulturna i okolišna održivost ruralnih područja i on ima velik utjecaj na širi kulturni sektor.

Mjerama za poticanje registracije oznaka zemljopisnog podrijetla i zajamčeno tradicionalnih specijaliteta te za osiguravanje diversifikacije, suradnje i metode lokalnog razvoja (LEADER) u razdoblju 2023.–2027. može se poduprijeti održivost lokalne hrane (proizvodnja, označivanje i očuvanje lokalne izgrađene i kulturne baštine).

Kulturnim aktivnostima mogu se smatrati i mapiranje hrane, označivanje i gastronomska baština, kao i zaštita načina proizvodnje hrane. Stoga infrastruktura i (okolišna, kulturna i socioekonomska) održivost presudne su za kulturni i kreativni sektor i za sektor kulturne baštine.

O. Obrambena industrija i svemirske politike

Unijin program za promatranje i praćenje Zemlje Copernicus podupire zajednicu za kulturnu i prirodnu baštinu kako bi se olakšalo svakodnevno mapiranje i praćenje kulturne baštine te upravljanje njome.

U Uredbi o Svemirskom programu Unije⁷⁵ izričito se kao ključna politika koja se podupire programom Copernicus navodi cilj „očuvanja kulturne baštine” (članak 49. stavak 3.).

Strateške mjere i najvažniji primjeri

Program Copernicus već je godinama usmjeren na područje kulturne i prirodne baštine tako što podupire zajednicu kulturne baštine svojim podacima, proizvodima i uslugama. Glavni cilj u tom području odnosi se na praćenje i procjenu potencijalnog utjecaja klimatskih promjena, prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim djelovanjem, humanitarnih kriza i sukoba povezanih s kulturnom i prirodnom baštinom kako bi se ojačalo prevenciju i upravljanje te poduprlo održivi razvoj.

⁷³ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_hr

⁷⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_hr

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0696&from=HR>

Većina usluga u okviru programa Copernicus na razne načine doprinosi praćenju, procjeni rizika i sprečavanju štete za lokalitete kulturne baštine. Na primjer:

- usluga za potporu vanjskom djelovanju, kojom se procjenjuje potencijalna šteta za lokalitete kulturne baštine u područjima sukoba koja su nedostupna međunarodnoj zajednici,
- usluga klimatskih promjena, u kojoj se koriste neki pokazatelji za procjenu opasnosti od požara,
- usluga praćenja stanja kopna, s procjenom rizika od prirodnih geografskih opasnosti ili opasnosti uzrokovanih ljudskim djelovanjem, geodezijom, urbanim i ruralnim planiranjem i procjenom rizika od poplave,
- usluga praćenja stanja atmosfere, kojom se provjeravaju stanje kvalitete zraka i moguća posljedična šteta za spomenike i zgrade,
- usluga upravljanja kriznim situacijama, kojom se, osobito putem proizvoda mapiranja na zahtjev (u brzom načinu rada te u načinu rada za rizik i oporavak), podupiru aktivnosti prevencije, pripravnosti, reagiranja i oporavka na temelju analize, procjene i praćenja stupnja štete i potencijalnih povezanih rizika.

Uspostavljena je i radna skupina za kulturnu baštinu u okviru programa Copernicus⁷⁶ kako bi se analizirao status aktivnosti kulturne baštine uz pomoć podataka i usluga programa Copernicus. Nakon što su utvrđeni zahtjevi korisnika, potvrđeno je da „većina postojećih proizvoda zadovoljava utvrđene zahtjeve.” Osim toga, mogu se razmotriti i aktivnosti izgradnje kapaciteta, uključujući potporu za razvoj vještina i osposobljavanje za stručnjake, kao i posebne akademske tečajeve.

Ostale aktivnosti uključuju:

- poseban dokaz koncepta posvećen digitalnom turizmu i kulturnoj baštini, koji je dio demonstracijskih projekata programa Copernicus (u okviru javne nabave) i čija se provedba očekuje 2023. i 2024.,
- hakaton održan od 29. lipnja do 1. srpnja 2022. u sklopu inicijative EUSpace4Ukraine, koji je uključivao aplikacije povezane sa zaštitom kulturne baštine,
- platformu za savjetovanje korisnika koja će biti uspostavljena 2023. i prilagođena potrebama korisnika i zahtjevima komercijalnih korisnika.

Nadalje, analiza za utvrđivanje mogućih načina za poboljšanje i prilagodbu proizvoda programa Copernicus već je u tijeku, u kombinaciji s nacionalnim aktivnostima i međunarodnim mjerama (vidjeti npr. aktivnost zajednice UNESCO-ova GEO opservatorija za urbana područja, baštinu i klimu).

Buduće mjere:

- usluge programa Copernicus i dalje će doprinositi **mapiranju i praćenju kulturne baštine te upravljanju njome**,
- potpora uvođenju usluga programa Copernicus na tržište kasnije u lancu u vezi s praćenjem kulturne baštine i ostvarenjem rezultata putem **analize potreba korisnika i provedbe dokaza koncepta**,
- uspostavljanje **jedinstvene pristupne točke za podatke, s informacijama iz sastavnica programa Copernicus koje su korisne za korisnike kulturne baštine** radi evaluacije, uz uzimanje u obzir dostupnih resursa, prioriteta i tekućih nacionalnih i međunarodnih inicijativa.

⁷⁶ https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2020-10/CC-2020-37_Copernicus-Cultural-Heritage-Task-Force-Report_0.pdf

P. Mehanizam Unije za civilnu zaštitu

Okvir politike i najvažniji primjeri

Cilj je Mehanizma Unije za civilnu zaštitu⁷⁷ (UCPM) ponajprije zaštita „stanovništva, ali također i okoliša i imovine, uključujući kulturnu baštinu, od svih vrsta prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim djelovanjem, (...)” (članak 1. stavak 2.). U okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu koordinira se pružanje pomoći kao što su humanitarna pomoć, stručno znanje, timovi civilne zaštite i specijalizirana oprema za zemlje pogođene katastrofom, na njihov zahtjev kad su njihovi nacionalni resursi iscrpljeni.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

Mehanizam Unije za civilnu zaštitu obuhvaća cijeli ciklus upravljanja rizicima od katastrofa i u okviru njega podupiru se mjere prevencije, pripravnosti i odgovora. U okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu podupiru se, među ostalim, rad u području procjene rizika i sustava ranog upozoravanja i praćenja. S pomoću Mreže znanja Unije u području civilne zaštite organiziraju se i koordiniraju osposobljavanja, vježbe, razmjena stručnjaka i savjetodavne misije. Mehanizmom Unije za civilnu zaštitu potiče se međusektorski pristup i podupire razmjena dobrih praksi.

Osim toga financiraju se i projekti zaštite kulturne baštine od katastrofa. Na primjer, u okviru projekta ProCultHer⁷⁸ (2019.–2021.) razvijena je europska metodologija⁷⁹ za zaštitu kulturne baštine tijekom izvanrednih situacija i olakšavanje uspostave novog kapaciteta Mehanizma Unije za civilnu zaštitu u tom području.

Prilikom odgovaranja na zahtjeve za pomoć u području kulturne baštine Mehanizmom Unije za civilnu zaštitu može se olakšati pružanje nenovčane pomoći (na primjer zaštitne opreme) i stručnog znanja, među ostalim u obliku savjetodavnih misija. Kao odgovor na rusku ratnu agresiju na Ukrajinu, Komisija trenutačno koordinira svoju dosad najveću operaciju u okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu⁸⁰ koja uključuje i pomoć u području zaštite kulturne baštine, kao što su pješčane torbe, materijal za pakiranje za očuvanje kulturnih artefakata i kompleti za zaštitu kulturnih dobara.

Buduće mjere:

- **Povećanje kapaciteta za raspoređivanje timova stručnjaka u području kulturne baštine i civilne zaštite:** donošenje izmjene Provedbene odluke Komisije 2014/762/EU o novim zahtjevima u pogledu kvalitete za povećane kapacitete Mehanizma Unije za civilnu zaštitu planirano je za 2023.
- **Povećanje profila zaštite kulturne baštine u operacijama odgovora na katastrofe:** projektom ProCultHer-Net⁸¹ dodatno će se ojačati kapaciteti tijela civilne zaštite u Europi za zaštitu kulturne baštine povezivanjem stručnjaka za civilnu zaštitu i kulturnu baštinu iz čitave Europe.

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D1313&from=EN>

⁷⁸ <https://www.proculther.eu>

⁷⁹ <https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>

⁸⁰ Svih 27 zemalja EU-a te Norveška, Turska, Sjeverna Makedonija i Islanda, ponudile su nenovčanu pomoć od medicinskih potrepština do vozila i energetske opreme te potrepština u području zaštite kulturne baštine. Roba se isporučuje ukrajinskim vlastima u sklopu jedinstvene operacije ili operacije udruživanja putem logističkih centara Mehanizma Unije za civilnu zaštitu uspostavljenih u Poljskoj, Rumunjskoj i Slovačkoj.

⁸¹ Dodatne informacije o projektu dostupne su na internetskoj platformi Mreže znanja Unije u području civilne zaštite <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/union-civil-protection-mechanism-projects>.

4. ZAKLJUČCI: DALJNJE MJERE

Mjere u području kulture imaju važnu ulogu u oblikovanju prioriteta i područja djelovanja politike za održivost, među ostalim u nizu politika i programa EU-a. Međutim, kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal mjera u području kulture u vezi s održivim razvojem i ulogom kulturnih sektora, trebalo bi pronaći rješenje kako te mjere usmjerene na održivi razvoj ne bi bile rastrkane po brojnim područjima politika.

U izvješću skupine za OMK o kulturnoj dimenziji održivog razvoja, objavljenom 20. rujna 2022., naglašava se da je u ovim „burnim vremenima”, u kojima odnos čovjeka i prirode neprekidno ugrožavaju sve veće neravnoteže i nejednakosti, „hrabrost kulture za promjene” najbolji mogući odgovor oblikovatelja politika. EU ima iznimnu priliku i odgovornost da usmjeri taj proces i da se (nedovoljno iskorišten) potencijal kulture bolje iskoristi. Ovo izvješće doprinosi procesu razmatranja tako što se u njemu navode dokazi o postojećem međudjelovanju kulture i održivog razvoja te o potrebi da ono ubuduće bude još veće.

Kako je navedeno u Konačnoj deklaraciji donesenoj za vrijeme konferencije MONDIACULT 2022., na kojoj su predstavljene ključne mjere EU-a povezane s kulturom i ciljevima održivog razvoja, kombinirani pristup kulturi i održivosti te veća usklađenost politike između kulturnih politika i strategija održivog razvoja mogu biti korisni na raznim razinama oblikovanja politika u Europi. U toj se deklaraciji navodi: „Zalažemo se za sustavno uključivanje kulture u javne politike na temelju prilagodbe strategija i okvira za razvoj, na međunarodnoj, regionalnoj, podregionalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini te u politikama drugih relevantnih fondova i programa UN-a, kao pokretača otpornosti, socijalnog uključivanja i gospodarskog rasta [...]”.⁸²

Stoga je presudno pretvoriti taj horizontalni pristup održivom razvoju u potpuno vidljivo uključivanje kulture i kreativnosti kao čimbenika razvoja. Zajednički naponi za suočavanje s globalnim izazovima kao što su ublažavanje rizika od klimatskih promjena ili ciljevi europskog zelenog plana ili Programa održivog razvoja do 2030. trebali bi se u velikoj mjeri oslanjati na kulturu kako bi se iskoristila nova ponašanja ljudi, promicala rodna ravnopravnost putem sudjelovanja u kulturi i olakšao pristup kulturnim mogućnostima na temelju inovativne prakse ili procesa s više dionika.

Okosnica novih okvira politike za ponovno promišljanje oblikovanja kulturnih politika na strateški usmjereniji, usklađeniji i djelotvorniji način trebalo bi biti kombiniranje inovacija potaknutih kulturom s ulaganjima koja se temelje na održivosti i prilagodljivim odgovorima na korjenite transformacije društva u vrijeme krize.

Novi pristup jačanju strateškog okvira EU-a za kulturu, kako je navedeno u Izvješću Komisije o planu rada za kulturu za razdoblje 2019.–2022. i uključeno kao inicijativa u novom planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023.–2026., mogao bi biti prvi korak u tom smjeru. Novi strateški okvir EU-a mogao bi osigurati veću koherentnost i dosljednost politike te u svoja temeljna načela uključiti obvezu provedbe Programa održivog razvoja do 2030., čime bi se odrazile ambicije izražene u Deklaraciji za kulturu objavljenoj za vrijeme konferencije MONDIACULT 2022., u kojoj se poziva na ojačane javne politike i međunarodnu suradnju u području kulture.

⁸² https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf